

Att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper

Vägledning till 3 kap. 2 § och 4 kap. 5-6 §§ i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten

Att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvatten i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper

Vägledning till 3 kap. 2 § och 4 kap. 5-6 §§ i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten

Det här är en vägledning från Havs- och vattenmyndigheten som innehåller myndighetens slutsatser och ställningstaganden samt tolkning av hur regler inom området bör tillämpas. Vägledningen riktar sig till myndigheter, enskilda och näringsidkare.

© HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN | Datum: 2021-xx-xx

ISBN978-91-88727-61-9 | Omslagsfoto: Pontus Nilsson

Havs- och vattenmyndigheten | Box 11 930 | 404 39 Göteborg | www.havochvatten.se

Förord

Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Havs- och vattenmyndigheten arbetar för att Sveriges nyttjande av vattenmiljön ska vara hållbart. En del i arbetet är att ställa om svensk vattenkraft för att hitta en balans mellan skyddet av miljön och utvinning av energi och reglerkraft.

Denna vägledning är framtagen inom ett projekt i Havs- och vattenmyndighetens program Vattenmiljö och vattenkraft. Ett av programmets mål är att ta fram vägledningar som stödjer genomförandet av en effektiv vattenförvaltning inklusive förvaltning för bevarande av arter och naturtyper samt att genomföra den nationella planen för omprövning av vattenkraft.

Se mer om [Nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraften](#) på Havs- och vattenmyndighetens webbplats.

Underskrift

Sammanfattning

Denna vägledning syftar till att beskriva de analyser och bedömningar som behöver göras för att formulera de särskilda krav som behöver ställas med anledning av att en ytvattenförekomst är, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område.

Vissa ytvattenförekomster utgör, utgör del av eller påverkar ett sådant skyddat område, exempelvis Natura 2000-område, för vilka vattenmyndigheten ska föra ett register enligt 3 kap. 2 § i vattenförvaltningsförordningen (2004:660). När vattenmyndigheten fastställer miljö kvalitetsnormer för sådana ytvattenförekomster ska de göra det på ett sådant sätt att de mål som följer av Natura 2000-lagstiftningen uppfylls¹. Vattenmyndigheten ska enligt 3 kap. 2 § HVMFS 2019:25 bedöma om bestämmelserna för det skyddade området ställer särskilda krav avseende en enskild parameter eller kvalitetsfaktor. Vattenmyndigheten ska sedan fastställa miljö kvalitetsnormen så att det framgår vilken kvalitetsfaktor eller parameter för ekologisk status alternativt potential som är justerad med anledning av de krav som följer av det skyddade området. Detta framgår av 4 kap. 6 § HVMFS 2019:25.

De särskilda kraven framkommer efter en bedömning av de ekologiska behoven och bevarandemålen för de arter och naturtyper som beskrivs i länsstyrelsernas bevarandeplaner för Natura 2000-områdena.²

De ekologiska behoven är ofta krav på viss ekologisk kvalitet, kvalitet på strukturer, funktioner och processer i vattenmiljön. I de fall kraven på ekologisk kvalitet helt eller delvis fångas upp av de biologiska, fysikalisk-kemiska respektive hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna och de enskilda ingående parametrarna i befintliga bedömningsgrunder, kan de särskilda kraven omhändertas när miljö kvalitetsnormer fastställs enligt HVMFS 2019:25.

Särskilda krav kan leda till justering av en kvalitetsfaktor som ingår i ekologisk status respektive potential. Med justering av kvalitetsfaktor avses även justering på parameternivå. En justering på parameternivå är det som Havs- och vattenmyndigheten ser som eftersträvänsvärt. Justeringar på parameternivå möjliggör att arter och naturtypers ekologiska behov kan tas omhand utan att detta medför exempelvis höjning av en hel kvalitetsfaktor.

En justering av en parameter eller kvalitetsfaktor ställer relativt höga krav på kunskap om de ekologiska behoven hos arterna och naturtyperna som ska skyddas i ytvattenförekomsterna samt om känsligheten hos de arter och naturtyper för den påverkan som fastställts i ytvattenförekomsten.

Vattenmyndigheten ska fatta beslut om undantag när kriterierna i 4 kap. 9 § (förlängd tidsfrist) respektive 4 kap. 10 § (mindre strängt krav) vattenförvaltningsförordningen är uppfyllda. Undantag enligt vattenförvaltningsförordningen får inte tillämpas så att de särskilda kraven med anledning av Natura 2000-områdena åsidosätts. Tillämpningen av undantag får inte heller permanent hindra eller äventyra uppfyllandet av kvalitetskraven för andra ytvattenförekomster inom vattendistriktet, enligt 4 kap. 16 § vattenförvaltningsförordningen.

¹ 4 kap 6 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

² <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/>

Termer och begrepp

Här nedan förtecknas vad som i denna vägledning menas med de termer och begrepp som används.

Art

De arter i art- och habitatdirektivets bilaga 2 samt de fågelarter i fågeldirektivets bilaga 1 som det ska pekas ut Natura 2000-områden för. Dessa är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen (2007:845). Kallas ibland Natura 2000-arter. Se även *typisk art* och *skyddad art* nedan.

Arters livsmiljöer

En arts livsmiljö är de habitat en art behöver. En arts livsmiljö kan utgöras av livsmiljöer enligt bilaga 4 i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm. (FOM)³ men behöver inte göra det. En artslivsmiljö kan förutsätta att det finns vissa strukturer och funktioner på plats.

Art- och habitatdirektivet

Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Tidigare har även namnen habitatdirektivet respektive livsmiljödirektivet använts.

Artikel 17-rapportering

Avser den rapportering av bevarandestatusen på nationell biogeografisk nivå för de arter och livsmiljöer som omfattas av art- och habitatdirektivet. Rapporteringskravet formuleras i direktivets artikel 17 och genomförs vart sjätte år genom art- och naturtypsvisa statusrapporter som inlämnas till EU.

Krav på kvalitet

Under arbetets gång och fram till att miljö kvalitetsnormer fastställs, benämner vi kvalitetskraven i 4 kap. 2-6 §§ i vattenförvaltningsförordningen "krav på kvalitet".

Betydande påverkan

Begreppet finns både inom vattenförvaltningen och inom Natura 2000-lagstiftningen.⁴ I denna vägledning använder vi betydande påverkan enligt definitionen i 3 § HVMFS 2017:20. Den påverkan från mänsklig verksamhet som, ensam eller tillsammans med övrig påverkan, kan ha sådan effekt på status eller potential att den kan medföra att en ytvattenförekomst riskerar att inte uppfylla kvalitetskrav enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen.

Bevarandemål

Definition enligt Naturvårdsverkets Handbok 2017:1.⁵ Mål som beskriver vad syftet för utpekade livsmiljöer och arter innebär i praktiken, alltså en beskrivning av hur det enskilda områdets utpekade arter och naturtyper ska bidra till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå. Bevarandemålen formuleras enligt kriterierna för gynnsam bevarandestatus.

³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-19981252-om-omradesskydd-enligt_sfs-1998-1252

⁴ Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden. Se avsnitt 3.2.5.

⁵ Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden..

Bevarandeplan

Dokument som bland annat ska beskriva det övergripande bevarandesyftet, de specifika bevarandemål samt vilka bevarandeåtgärder som behövs för det enskilda Natura 2000-området. Länsstyrelsen ansvarar för att det finns en fastställd bevarandeplan per område enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd.

Planerna återfinns via [kartverket Skyddad natur](#) hos Naturvårdsverket.

Bevarandestatus

Se *gynnsam bevarandestatus*.

Bevarandestatus på biogeografisk nivå (rapporterad bevarandestatus)

Avser den bevarandestatus på biogeografisk nivå som följer av rapportering enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet. Vid bedömningen används följande tre kategorier; gynnsam, otillfredsställande eller dålig bevarandestatus. Se *gynnsam bevarandestatus*.

Bevarandestatus i enskilt Natura 2000-område

Avser en bedömning av bevarandestatus för de arter och naturtyper som förekommer i ett enskilt Natura 2000-område. Om bevarandestatusen är känd framgår uppgiften av bevarandeplanen. Vid bedömningen används följande två kategorier; gynnsam eller ogynnsam bevarandestatus. Se *gynnsam bevarandestatus*.

Bevarandeåtgärd

Alla de åtgärder som bidrar till att uppfylla bevarandemålen för de förtecknade livsmiljöerna och arterna i ett Natura 2000-område.⁶

Biogeografiska regioner

Enligt art- och habitatdirektivet är landskapet indelat i biogeografiska regioner. I Sverige förekommer tre terrestra och två marina biogeografiska regioner: alpin region (i stort sett fjällen), kontinental region (i stort sett Skåne, södra delen av västkusten, delar av Blekinge, södra Öland) och boreal region (resten av landet) på land, atlantisk region (längs västkusten) och baltisk region (Östersjön och Bottenviken) i havet. Natura 2000-utpekande, nationell statusuppföljning och nationell statusrapportering sker utifrån denna biogeografiska nivå.

https://www.eionet.europa.eu/etcs/etcdb/activities/biogeno_and_marineregions_march_2013.jpg/vi ew

Ekologiska behov

Begrepp från art- och habitatdirektivet artikel 6.1. Medlemsländerna ska *vidta nödvändiga åtgärder för bevarande* som motsvarar de ekologiska behoven hos livsmiljötyper i bilaga 1 och arter i bilaga 2. Hur de ekologiska behoven ser ut framgår av vägledningarna för de naturtyper och arter i EU:s naturvårdsdirektiv som förekommer i Sverige.^{7 8} Vägledningarna används för olika myndigheters arbete med till exempel naturvård, Natura 2000 och tillståndsprövning.

⁶ Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden, sid.10

⁷ <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/>

⁸ <https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/arter/arter-och-artskydd/hotade-arter-och-naturtyper-med-atgardsprogram.html>

Vägledningarna används av länsstyrelserna då de formulerar bevarandemål för respektive Natura 2000-område i bevarandeplanerna.⁹

Ekologisk status

Kvaliteten på strukturen och funktionen hos akvatiska ekosystem som är förbundna med ytvatten, klassificerad i enlighet med bilaga V i direktiv 2000/60/EG och uttryckt såsom "hög", "god", "måttlig", "otillfredsställande" eller "dålig", Definition enligt 1 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen.

Gynnsam bevarandestatus

Definition av begreppet framgår i svensk lagstiftning genom 16 § förordning om områdesskydd. Ett grundläggande begrepp i art- och habitatdirektivet som beskriver vad som ska uppnås för en naturtyp eller en art inom varje biogeografisk region (se ovan). Begreppet används för naturtyper och arter som är listade i naturvårdsdirektiven, såväl för de som Natura 2000-områden pekas ut för, liksom för de arter som omfattas av de generella artskyddsbestämmelserna.

Kvalitetskrav

De krav som vattenmyndigheten fastställer som miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster enligt 4 kap. 1 § i vattenförvaltningsförordningen. Den ekologiska, kemiska eller kvantitativa status eller ekologiska potential som ska uppnås i en vattenförekomst (miljö kvalitetsnorm).

Enligt 4 kap. 8 § vattenförvaltningsförordningen får Havs- och vattenmyndigheten meddela föreskrifter om hur kvalitetskraven för ytvatten ska bestämmas enligt detta kapitel och bilaga V och X till direktiv 2000/60/EG samt artiklarna 3 och 4 i och bilaga I till direktiv 2008/105/EG.

Livsmiljö

Livsmiljötyp är det som ska pekas ut Natura 2000-områden för och som är förtecknade i bilaga 4 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (jämför även med bilaga 1 till art- och habitatdirektivet). Benämns "Natura 2000-naturtyp" i Naturvårdsverkets Handbok 2017:1¹⁰

Bör inte blandas ihop med de utpekade **arternas livsmiljöer** (se definition ovan).

I denna vägledning används livsmiljö synonymt med en arts livsmiljö se ovan. I 16 § förordningen(1998:1252)om områdesskydd enligt miljöbalken mm. (FOM) likställs en livsmiljö med det som i denna vägledning benämns naturtyp. Även i Naturvårdsverkets vägledning (Naturvårdsverket, 2017) likställs livsmiljö med en arts livsmiljö när man åsyftar en specifik arts livsmiljö, se ovan.

Miljökonsekvens

Den negativa förändringen i vattenmiljön som den betydande påverkan leder till. Exempelvis förändrade livsmiljöer till följd av morfologiska förändringar. Definition enligt vägledning meddelad av Europeiska kommissionen om hur och i vilken form rapportering ska ske.¹¹

⁹ <https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/arter/arter-och-artskydd/hotade-arter-och-naturtyper-med-atgardsprogram.html>

¹⁰ Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Föreskrifter för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden.

¹¹ <https://circabc.europa.eu/sd/a/5b969dc0-6863-4f75-b5d8-8561cec91693/Guidance%20No%2035%20-%20WFD%20Reporting%20Guidance.pdf>

Natura 2000-lagstiftningen

Den lagstiftning som genomför del av art- och habitatdirektivet i Sverige. Omfattar 7 kap. miljöbalken (1998:808) samt 15-20 §§ i förordningen om områdesskydd samt i bilaga till artskyddsförordningen för vilka arter som Natura 2000 områden ska inrättas.

Naturtyp

Naturtyp används som begrepp i all information från Naturvårdsverket och ArtDatabanken. Se exempelvis: Vägledningar för de naturtyper och arter i EU:s naturvårdsdirektiv som förekommer i Sverige <https://www.artdatabanken.se/arter-och-natur/Dagens-natur/ny-statusklassning-av-sveriges-arter-och-naturtyper-inskickad-till-EU/>. I Sverige förekommer 89 sådana naturtyper (Sveriges Natura-naturtyper). I skyddade områden redovisas nuvarande kunskapsläge för dessa i [Naturanaturtypskartan \(NNK\)](#).

Begreppet naturtyp har i denna vägledning ersatt och likställts med det som i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken (FOM) heter *livsmiljö* och i bilaga 4 FOM *livsmiljötyp*. Jämför även med bilaga 1 i art- och habitatdirektivet. Motivet till detta är att undvika förväxling med begreppet arters livsmiljöer (se ovan).

Naturvårdsdirektiven

Tillsammans brukar art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet kallas för EU:s naturvårdsdirektiv eller naturvårdsdirektiven. Genomförs i Sverige genom 7 kap. miljöbalken, förordningen om områdesskydd och artskyddsförordningen.

Påverkan

Påverkan är en direkt följd av mänskliga verksamheter som orsakar en miljökonsekvens och ett förändrat tillstånd i vattenmiljön. Till exempel vattenuttag som orsakar lägre vattennivåer i sjöar och vattendrag och ger miljökonsekvensen förändrade livsmiljöer för växter och djur. Ett annat exempel är belastning av kväve och fosfor som leder till miljökonsekvensen övergödning.

Riskbedömning

Bedömning, i enlighet med bilaga II avsnitt 1.5 andra stycket i direktiv 2000/60/EG, av om ytvattenförekomsten riskerar att inte uppfylla kvalitetskrav enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen.¹²

Skyddad art

De arter i art- och habitatdirektivets bilaga 2 samt de fågelarter i fågeldirektivets bilaga 1 som det ska pekas ut Natura 2000-områden för. Dessa är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen (2007:845). Kallas ibland Natura 2000-arter. Se även typisk art nedan.

Strukturer, funktioner och processer

Definition efter Naturvårdsverkets Handbok 2017:1 (något justerad genom förtydligandet av processerna).¹³ **Strukturer** är det som karaktäriserar och bygger upp en naturtyp (*livsmiljö*) t ex grova träd, död ved, tät grässvål och botten med en viss sammansättning av grus och sten. **Funktioner** är det skydd, fukt och andra livsbetingelser naturtypen (*livsmiljön*) ger genom **processerna**, till exempel nedbrytning av ved, översvämningar eller bete. Dessa listas i de

¹² Definition enligt 3 § Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2017:20) om kartläggning och analys av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

¹³ Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden.

naturtypsvisa vägledningarna på Naturvårdsverkets webb. En naturtyp (*livsmiljö*) anses ha gynnsam bevarandestatus när bl.a. den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den ska kunna bibehållas på lång sikt finns och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid. Jfr. 15 § förordningen om områdesskydd.

Särskilda krav

Vattenmyndigheten ska enligt 3 kap. 2 § HVMFS 2019:25 bedöma om bestämmelserna för det skyddade området ställer särskilda krav. De ekologiska behoven (se ovan) hos arter och naturtyper som skyddas av områdes- och artskyddslagstiftningen, kan ställa särskilda krav på vissa strukturer, funktioner och processer i vattenmiljön. Dessa särskilda krav ska omhändertas när vattenmyndigheten fastställer miljö kvalitetsnormer.

Typiska arter

Arter som är lämpliga indikatorer för naturtypens bevarandestatus. Se även definitionen för gynnsam bevarandestatus i 16 § förordningen om områdesskydd. De typiska arterna finns listade i de naturtypsvisa vägledningarna på Naturvårdsverkets webb.¹⁴

Vattendirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Genomförs i Sverige genom bland annat bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer i 5 kap. miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen med tillhörande förordningar och föreskrifter.

Vattenuttag

Bortledning av yt- eller grundvatten. Vattenuttag utgör vattenverksamhet som omfattas av regler i 11 kap. miljöbalken. Kan vara ett vattenkraftverk som avleder vatten för elproduktion, en industri som tar ut vatten för att använda i en industriprocess eller lantbrukare som använder vatten för t.ex. bevattning. Kan även vara vattenuttag för allmän eller enskild dricksvattenförsörjning.

Ytvattenförekomst

1. Definition enligt 1 kap. 3 § i vattenförvaltningsförordningen. En avgränsad och betydande förekomst av ytvatten såsom t.ex. en sjö, en å, älv eller kanal, ett vatten i övergångszon eller ett kustvattenområde.

¹⁴ Definition enligt Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden, sid. 12.

Innehåll

1.	Inledning.....	14
1.1	Vattendrag och sjöar under stor påverkan.....	14
1.2	Vattendirektivet, naturvårdsdirektiven och hållbar vattenanvändning.....	14
1.2.1	Överensstämmelse mellan direktivens målsättningar.....	15
1.3	Vägledningens syfte och målgrupp.....	17
1.3.1	Syfte.....	17
1.3.2	Målgrupper.....	17
1.4	Avgränsning.....	18
1.5	Läsanvisning.....	19
2.	Lagstiftningen.....	20
2.1	Skyddade områden enligt vattenförvaltningsförordningen.....	20
2.2	Introduktion till naturvårdsdirektiven	21
2.2.1	Ekologiska behov hos naturtyper och arter.....	21
2.2.2	Register över skyddade områden	22
2.3	Mål för Natura 2000-områden.....	23
2.3.1	Målet gynnsam bevarandestatus	23
2.4	Miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster ska överensstämma med målen för det skyddade området	24
2.4.1	Utgångspunkter.....	24
2.4.2	Regleringen i vattenförvaltningsförordningen	24
2.4.3	Regleringen i vattendirektivet.....	26
2.4.4	Miljö kvalitetsnormerna för vatten ska stödja bevarandemålen	26
2.4.5	Strängaste kravet enligt 4 kap. 7 § vattenförvaltningsförordningen	28
2.4.6	Avvägning mellan olika skyddade områden.....	28
2.5	Förutsättningar för fastställande av miljö kvalitetsnormer för ytvatten.....	29
2.6	Åtgärdsanalys	30
2.7	Undantag enligt vattenförvaltningsförordningen och skyddade områden.....	31
2.7.1	Förutsättningar för tillämpning av undantag.....	31
2.7.2	Undantag i form av förlängd tidsfrist samt mindre strängt krav.....	32
2.8	Justering av kvalitetsfaktor vid fastställande av miljö kvalitetsnorm i skyddade områden	
	33	
3.	Metod för att fastställa miljö kvalitetsnormer i ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper.....	36
3.1	Inledning	36

3.2	Metoden i sammandrag	36
3.3	Steg 1a Bedömning av om bevarandemålen, och de ekologiska behoven, innebär särskilda krav	39
3.3.1	Vad ligger till grund för de särskilda kraven?	39
3.3.2	Vilka arter och livsmiljöer kan föranleda särskilda krav?	40
3.3.3	Alla ekologiska behov kan inte omhändertas av särskilda krav	40
3.3.4	Vilka ytvattenförekomster berörs av särskilda krav?	41
3.4	Steg 1b Beskrivning av de särskilda kraven	42
3.4.1	När bevarandemålen anger en viss samlad status eller viss status för en enskild kvalitetsfaktor eller parameter	43
3.4.2	När bevarandemålen inte anger någon status för en enskild kvalitetsfaktor eller parameter	44
3.5	Steg 2. Sammanställ de olika kraven på kvalitet	46
3.5.1	Sammanställ de olika kraven på kvalitet inför riskbedömning	46
3.6	Steg 3 Riskbedömning: Kan kraven på kvalitet uppfyllas?	47
3.7	Steg 4 – Bedöm behov av förbättringar	48
3.8	Steg 5 Åtgärdsanalys – bedöm möjliga åtgärder	48
3.8.1	Bedöm möjliga åtgärder	49
3.8.2	Bedöm genomförbarheten	49
3.9	Steg 6 Är undantag tillämpliga?	50
3.10	Steg 7 Fastställa/revidera miljö kvalitetsnormen - justera efter de särskilda kraven från Natura 2000-området	50
3.11	Steg 8 Dokumentera	52
Bilaga A	Sötvattensanknutna naturtyper och arter som kan föranleda särskilda krav då miljö kvalitetsnormer för vatten ska fastställas	53

1. Inledning

1.1 Vattendrag och sjöar under stor påverkan

Många svenska och europeiska sjöar och vattendrag är under stor påverkan från verksamheter som vattenkraft, skogs- och jordbruk, avloppsutsläpp mm. Konsekvenser av detta är att status i vattenmiljön riskerar att försämrats och att god status inte kan uppnås och att vattenförekomsterna inte kan erbjuda livsmiljöer för vissa arter. Det leder till att den biologiska mångfalden utarmas.¹⁵¹⁶ Vattenförekomsternas möjligheter att tillhandahålla ekosystemtjänster som dricksvatten, fiske och bad minskar också.

Att vattendirektivet är ambitiöst och funktionellt visar den utvärderingen som genomfördes 2019.¹⁷ Dock behöver tillämpningen i respektive medlemsland förbättras och takten på genomförande av åtgärder behöver öka.

För att uppnå målen i vattendirektivet och naturvårdsdirektiven räcker det inte med att prioritera förebyggandet av ytterligare skador på våra sjöar och vattendrag. Den ekologiska statusen behöver förbättras och påverkan från mänskliga verksamheter behöver minskas. Större ansträngningar behövs för att restaurera sötvattenekosystem och de naturliga funktionerna i vattendragen.¹⁸ För att åstadkomma detta behöver de skyddade områdena förvaltas väl, ha tydliga mål och åtgärder för bevarande och restaurering samt en uppföljning som möjliggör en utvärdering av om målen nås.¹⁹

1.2 Vattendirektivet, naturvårdsdirektiven och hållbar vattenanvändning

Fågeldirektivet brukar tillsammans med art- och habitatdirektivet kallas för EU:s naturvårdsdirektiv eller naturvårdsdirektiven. Vattendirektivet och naturvårdsdirektiven har sammanfallande övergripande syften, att skydda vattenekosystem och biologisk mångfald och ge förutsättningar för en hållbar utveckling. **Huvudsyftet med art- och habitatdirektivet** är enligt artikel 2 att

1. ...bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i medlemsstaternas europeiska territorium som omfattas av fördraget.
2. Åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv skall syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter av gemenskapsintresse.
3. Åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv skall ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag.

¹⁵ [Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv RESULTAT FRÅN RAPPORTERING 2019 TILL EU AV BEVARANDESTATUS 2013–2018](#)

¹⁶ [EEA Rep0rt No 7/2018](#)

¹⁷ [Fitness Check of the Water Framework Directive and the Floods Directive](#)

¹⁸ [EU Biodiversity Strategy for 2030. Bringing nature back into our lives](#), 2.2.7. Restoring freshwater ecosystems

¹⁹ Som ovan, 2.1.A coherent network of protected areas

1.2.1 Överensstämmelse mellan direktivens målsättningar

Beskrivningen av målen i direktiven överensstämmer i det avseendet att en viss ekologisk kvalitet i (vatten)ekosystemen ska uppnås för att ge förutsättningar för livsmiljöer för växter och djur.

Vattendirektivet beskriver ekologisk kvalitet i form av normativa definitioner för klassificering av ekologisk status som ger möjlighet att följa förändringar i status med hjälp av biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer, se **Faktaruta 1.1** nedan. De normativa definitionerna är implementerade i svensk lagstiftning genom bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25.

Faktaruta 1.1

Bilaga V 1.2 vattendirektivet

Hög status Det finns inga eller endast mycket små av människor framkallade förändringar av ytvattenförekomstens värden för de fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna, jämfört med de värden som normalt gäller för denna typ av förekomst vid opåverkade förhållanden. Värdena för ytvattenförekomstens biologiska kvalitetsfaktorer avspeglar de värden som normalt är förknippade med denna typ vid opåverkade förhållanden och uppvisar inga eller mycket små tecken på störningar.

God status Värdena för ytvattenförekomstens biologiska kvalitetsfaktorer uppvisar små av mänsklig verksamhet framkallade störningar, men avviker endast i liten omfattning från de värden som normalt gäller för ytvattenförekomsten vid opåverkade förhållanden.

Måttlig status Värdena för ytvattenförekomstens biologiska kvalitetsfaktorer avviker i måttlig omfattning från de värden som normalt gäller för ytvattenförekomsten vid opåverkade förhållanden. Värdena visar på måttliga av mänsklig verksamhet framkallade störningar och är avsevärt mer påverkade än vid förhållanden med god status.

Otillfredsställande status Vatten som uppvisar tecken på större förändringar av värdena för de biologiska kvalitetsfaktorerna för typen av ytvattenförekomst ifråga, och i vilka de relevanta biologiska samhällena avviker väsentligt från dem som normalt är förknippade med denna typ av ytvattenförekomst vid opåverkade förhållanden.

Dålig status Vatten som uppvisar tecken på allvarliga förändringar av värdena för de biologiska kvalitetsfaktorerna för typen av ytvattenförekomst ifråga, och i vilka de relevanta biologiska samhällena som normalt är förknippade med denna typ av ytvattenförekomst vid opåverkade förhållanden saknas.

Art- och habitatdirektivet beskriver ekologisk kvalitet i termer av särskilda strukturer och funktioner i livsmiljöer som behöver bibehållas på lång sikt för att arter kan förbli livskraftiga, se **Faktaruta 1.2** nedan. Nedanstående är implementerat i svensk lagstiftning genom 16 § områdesskyddsförordningen. (Det som i direktivet och i svensk lagstiftning benämns "livsmiljö" eller "livsmiljötyp" benämns i vissa sammanhang "naturtyp". I denna vägledning har vi valt att använda begreppet "naturtyp".)

Faktaruta 1.2

Artikel 1 Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter

En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när:

1. dess naturliga eller hävdbetingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande,
2. den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den skall kunna bibehållas på lång sikt finns och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid, och
3. bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Med bevarandestatus för en art avses summan av de faktorer som påverkar den berörda arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och mängden hos dess populationer.

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

1. uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö,
2. artens naturliga eller hävdbetingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och
3. det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Många fågelarters häckningsplatser är i eller vid vatten, varför det kan vara viktigt att beakta även fågeldirektivets mål då miljö kvalitetsnormer för ytvatten ska fastställas, se Faktaruta 1.3 nedan

Faktaruta 1.3

Artikel 1-3 i EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar

Artikel 1

1. Detta direktiv behandlar bevarandet av samtliga fågelarter som naturligt förekommer inom medlemsstaternas europeiska territorium på vilket fördraget tillämpas. Det omfattar skydd, skötsel, förvaltning och kontroll av dessa arter och fastställer regler för exploatering av dem.
2. Detta direktiv ska gälla för fåglar samt för deras ägg, bon och livsmiljöer.

Artikel 2

Medlemsstaterna ska, med beaktande även av ekonomiska krav och rekreationsbehov, vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bibehålla populationen av de fågelarter som avses i artikel 1 på en nivå som svarar särskilt mot ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller för att återupprätta populationen av dessa arter till denna nivå.

Artikel 3

Mot bakgrund av kravet i artikel 2 ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att skydda, bevara och återställa tillräckligt varierande och stora livsmiljöer för samtliga de fågelarter som avses i artikel 1.

2. Skyddet, bevarandet och återställandet av biotoper och livsmiljöer ska i första hand innefatta följande åtgärder:

- a. Att avsätta skyddade områden.
- b. Att i enlighet med livsmiljöernas ekologiska behov vidta underhålls- och skötselåtgärder inom och utanför de skyddade områdena.
- c. Att återställa förstörda biotoper.
- d. Att skapa nya biotoper.

1.3 Vägledningens syfte och målgrupp

1.3.1 Syfte

Vägledningen innehåller en metod som syftar till att kortfattat beskriva de olika steg och bedömningar som vattenmyndigheten behöver utföra inför att miljö kvalitetsnormer för vatten ska bestämmas för de ytvattenförekomster som är, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område.

Syftet med metoden är att uppnå en mer enhetlig och systematisk arbetsgång för de bedömningar som vattenmyndigheten behöver göra för att identifiera vilka särskilda krav som behöver ställas avseende en enskild parameter eller kvalitetsfaktor med anledning av det skyddade området, innan de fastställer miljö kvalitetsnormerna.

Metoden är en integrerad del i vattenmyndigheternas övriga vattenförvaltningsarbete och framtagande av underlag som behövs för att bland annat fastställa miljö kvalitetsnormer.

En viktig del av vägledningen är att underlätta bedömningen av de ekologiska behoven och de bevarandemål som finns beskrivna i bevarandeplanerna. Bevarandemålen kan ge upphov till särskilda krav som ska omhändertas när miljö kvalitetsnormerna för ytvattenförekomsten fastställs och förslag på åtgärder utformas.

Vägledningen beskriver främst tillämpningen av

- 3 kap. 2 § och 4 kap. 5-6 §§ i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer,
- 8 och 9 §§ i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2017:20) om kartläggning och analys.

1.3.2 Målgrupper

Vägledningens huvudsakliga målgrupp är vattenmyndigheterna som beslutar om miljö kvalitetsnormer, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram samt länsstyrelsernas beredningssekretariat som tar fram underlagen till besluten.

En annan viktig målgrupp för denna vägledning, är de handläggare på länsstyrelserna som utformar bevarandeplaner och handlägger områdesskydd kopplat till Natura 2000-lagstiftningen.

De kan behöva stödja vattenmyndigheterna i tolkningen av de ekologiska behoven och i beskrivningen av de särskilda kraven som ska införlivas i miljö kvalitetsnormerna för ytvattenförekomsterna.

Även provnings- och tillsynsmyndigheter, samhällsplanerare och verksamhetsutövare kan ha användning av vägledningen. Detta eftersom miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram ska ligga till grund för planering och vid provning och tillsyn av enskilda verksamheter.

1.4 Avgränsning

Denna vägledning avgränsas till att beskriva hantering av de ekologiska behov och bevarandemål som kan innebära särskilda krav avseende en enskild kvalitetsfaktor eller parameter när miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status eller ekologisk potential fastställs för ytvattenförekomster som är, utgör del av eller påverkar Natura 2000-områden.

Vi bedömer att de principer och den systematik som vägledningens metod beskriver även kan användas vid fastställande av miljö kvalitetsnormer för kemisk status och i andra typer av skyddade områden, exempelvis skyddade områden för dricksvatten. Dock avgränsas beskrivningen här till fastställande av miljö kvalitetsnormer för ekologisk status/potential i de ytvattenförekomster som berörs av den typ av skyddade områden som fastställts med stöd av Natura 2000-lagstiftningen. Det är viktigt att notera att det kan finnas vattenrelaterade ekologiska behov hos arter och naturtyper som inte går att koppla till befintliga kvalitetsfaktorer och parametrar och följaktligen inte kan omhändertas av miljö kvalitetsnormerna för vatten. Resterande ekologiska behov för att uppfylla gynnsam bevarandestatus bör sammanställas och hanteras inom myndigheternas övriga arbete för biologisk mångfald enligt art- och områdesskyddsförordningarna och handlingsplaner för grön infrastruktur vid fysisk planering.

Vägledningens fokus är de arter och naturtyper som det finns avgränsade Natura 2000-områden för.

Denna vägledning omfattar inte förklarande av kraftigt modifierade vatten (KMV). Förklarande av KMV är ett inledande steg i vattenförvaltningens kartläggning och analys och avgör om det är kvalitetskraven för ekologisk status eller ekologisk potential som ska gälla, förutom de särskilda krav som uppkommer med anledning av bevarandemål för arter och naturtyper. Vi hänvisar till Havs- och vattenmyndighetens bestämmelser om förklarande av KMV²⁰ och statusklassificering av ekologisk potential²¹ samt myndighetens vägledande material om KMV,²²

När det gäller frågan om undantag i skyddade områden beskriver denna vägledning enbart var i arbetsprocessen vattenmyndigheten ska överväga om undantag är tillämpliga. Vi hänvisar i övrigt till den specifika undantagsvägledningen för beskrivning av tillämpningen av undantag i skyddade områden.²³

²⁰ 8 b–8 g §§ HVMFS 2017:20

²¹ 2 kap. 6-8 §§ HVMFS 2019:25

²² <https://www.havochvatten.se/planering-forvaltning-och-samverkan/vattenforvaltning/nationell-vagledning/kraftigt-modifierade-vatten.html>

²³ Vägledning för 4 kap. 9-10 §§ vattenförvaltningsförordningen (2004:660) om förlängd tidsfrist och mindre stränga krav – undantag från att nå en god status/potential till 2015, se särskilt sidan 39-40 om skyddade områden, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:12

I vägledningens konkreta exempel avgränsar vi oss till bedömningar av påverkan av vattenuttag (inklusive bortledning av vatten) och vattenreglering som leder till miljökonsekvenser i form av förändrade livsmiljöer och habitat. Detta för att prioritera utveckling av arbetsmetodik och kunskaper för att underlätta omprövningar inom den nationella planen för vattenkraft som påbörjas 2022.

1.5 Läsanvisning

Inför arbetet med att utforma en metod för att fastställa miljö kvalitetsnormer i de ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område, har Havs- och vattenmyndigheten utfört en juridisk analys som presenteras i sin helhet i **kapitel 2**.

Den som inte vill läsa kapitel 2 i sin helhet kan gå direkt till metoden som beskrivs i kapitel 3. Där hänvisas till relevanta avsnitt av den juridiska analysen i kapitel 2.

I **kapitel 3** beskrivs en metod, en stegvis arbetsgång för arbetet med att fastställa miljö kvalitetsnormer i de ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område. Metoden beskriver **de bedömningar som ska visa om och vilka särskilda krav som finns och hur de bör hanteras när miljö kvalitetsnormer ska fastställas**.

I **bilaga A** finns tabell över vilka naturtyper och arter som kan föranleda särskilda krav.

2. Lagstiftningen

2.1 Skyddade områden enligt vattenförvaltningsförordningen

Denna vägledning hanterar vattenmyndigheternas arbete med att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster som berörs av skyddade områden.

Vilka områden som betecknas som "skyddade områden" skiljer sig åt mellan vattenförvaltningen och 7 kap. miljöbalken. Vattenförvaltningens begrepp skyddade områden definieras 1 kap. 3 § vattenförvaltningsförordning (2004:660) som: *områden som har fastställts för skydd enligt bestämmelser grundade på den gemenskapslagstiftning som avses i bilaga IV till direktiv 2000/60/EG.*

Enbart områden som återfinns i bilaga IV omfattas således av vattenförvaltningsförordningens begrepp "skyddade områden". Den här vägledningen rör sådana *områden som har fastställts för skydd av livsmiljöer eller arter där bevarandet eller förbättrandet av vattnets status är en viktig faktor för deras skydd, inklusive relevanta Natura 2000-områden* (se första punkten v i **Faktaruta 2.1**).²⁴

Faktaruta 2.1

Bilaga IV till direktiv 2000/60/EG

SKYDDADE OMRÅDEN

1. Det register över skyddade områden som krävs enligt artikel 6 skall omfatta följande typer av skyddade områden:
 - i. Områden som enligt artikel 7 fastställts för uttag av vatten som är avsett att användas som dricksvatten.
 - ii. Områden som har fastställts för skydd av ekonomiskt betydelsefulla vattenlevande djur- eller växtarter.
 - iii. Vattenförekomster som fastställts som rekreationsvatten, inklusive områden som fastställts som badvatten enligt direktiv 76/160/EEG.
 - iv. Områden som är känsliga för näringsämnen, inklusive områden som fastställts som sårbara enligt direktiv 91/676/EEG och områden som fastställts som känsliga områden enligt direktiv 91/271/EEG.
 - v. Områden som har fastställts för skydd av livsmiljöer eller arter där bevarandet eller förbättrandet av vattnets status är en viktig faktor för deras skydd, inklusive relevanta Natura 2000 områden som fastställts enligt direktiv 92/43/EEG och direktiv 79/409/EEG.
2. I den sammanfattning av registret som skall ingå i förvaltningsplanen för avrinningsdistriktet skall ingå kartor, som visar var varje skyddat område är beläget, och en beskrivning av den gemenskapslagstiftning, den nationella eller den lokala lagstiftning i enlighet med vilken de blivit förklarade som sådana.

²⁴ För vägledning om vilka Natura 2000-områden som är relevanta och bör föras in i registret över skyddade områden, se Naturvårdsverkets Handbok 2007:3 Kartläggning och analys, avsnitt 3.5. I 11 § HVMFS 2019:25 framgår vilken information som registret ska innehålla.

2.2 Introduktion till naturvårdsdirektiven

Fågeldirektivet samt art- och habitatdirektivet brukar tillsammans kallas för naturvårdsdirektiven. De utgör grundstenen i EU:s naturvårdspolitik. Genom naturvårdsdirektiven genomför EU internationella konventioner som Bernkonventionen och Konventionen om biologisk mångfald.

Av artikel 2 i art- och habitatdirektivet framgår att dess syfte är att bidra till säkerställandet av den biologiska mångfalden genom bevarandet av livsmiljöer samt vilda djur och växter i EU. Åtgärder som vidtas i enlighet med direktivet ska syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer och arter av växter och djur av gemenskapsintresse. Åtgärden ska enligt artikel 2.3 ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov samt regionala och lokala särdrag. Av fågeldirektivets artikel 2 framgår att åtgärder ska vidtas för att populationerna av naturligt förekommande fåglar ska bibehållas eller återupprättas till en nivå som motsvarar ekologiska, vetenskapliga eller kulturella behov.

Båda naturvårdsdirektiven består av två delar, en som behandlar skydd av områden (nätverket Natura 2000) och en som handlar om skydd av arter i hela landskapet. De två typerna av skydd kompletterar varandra eftersom olika arter kan behöva särskilda skyddsområden med skydd och skötsel, medan andra är beroende av hänsyn i hela landskapet.²⁵

2.2.1 Ekologiska behov hos naturtyper och arter

I 7 kap. 27 § miljöbalken anges att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, fortlöpande ska föra en förteckning över naturområden som bör skyddas eller är skyddade enligt exempelvis något av naturvårdsdirektiven. Av 17 § förordningen om områdesskydd framgår att länsstyrelserna ska upprätta bevarandeplaner.

Artikel 6 i art- och habitatdirektivet är central för att förstå de EU rättsliga skyldigheter som finns för att enskilda Natura 2000-områden ska bidra till det övergripande målet om gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.²⁶

De svenska bestämmelserna ovan genomför artikel 6.1 i art- och habitatdirektivet. Denna bestämmelse innebär en skyldighet för medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för bevarande som motsvarar de ekologiska behoven hos naturtyper och arter i områdena, se **Faktaruta 2.2**. Även positiva, det vill säga, förbättringsåtgärder ryms inom bestämmelsen.

²⁵ För fördjupad information hänvisas till Naturvårdsverkets omfattande vägledningsmaterial, bl.a. Handbok 2017:1 om Natura 2000-prövning samt EU-kommissionens vägledningar. Vad gäller vägledningar om artskydd finns vägledning i Naturvårdsverkets handbok 2009:3 och annan webbvägledning samt [EU-kommissionens vägledning om det strikta skyddet av arter](#) i art- och habitatdirektivet.

²⁶ Artikel 6.2-4 gäller också för bevarande av vilda fåglar enligt direktiv 2009/147/EG (fågeldirektivet). Vad gäller skyldigheten enligt art 6.1 art- och habitatdirektivet, motsvaras den av artikel 3 i fågeldirektivet.

Faktaruta 2.2

Artikel 6.1 i art- och habitatdirektivet

För de särskilda bevarandeområdena skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för bevarande, vilket om så krävs innefattar utarbetande av lämpliga skötsel- och förvaltningsplaner särskilt för områdena eller integrerade i andra utvecklingsplaner, samt lämpliga lagar och andra författningar eller avtal, som motsvarar de **ekologiska behoven hos de livsmiljötyper i bilaga 1 och de arter i bilaga 2 som finns i områdena.**

Enligt 16 § förordningen om områdesskydd, som delvis genomför art 6.2 i svensk rätt, ska myndigheterna, inom ramen för sina befogenheter och ansvarsområden, vidta de åtgärder som behövs eller är lämpliga med hänsyn till det skyddsintresse som föranlett att ett område förtecknats, se Faktaruta 2.3. Särskilt ska myndigheterna bevaka att en gynnsam bevarandestatus bibehålls eller återställs för berörda livsmiljöer och arter.

Faktaruta 2.3

Artikel 6.2 i art- och habitatdirektivet

Medlemsstaterna skall i de särskilda bevarandeområdena vidta lämpliga åtgärder för att förhindra försämring av livsmiljöerna och habitaterna för arterna samt störningar av de arter för vilka områdena har utsetts, om sådana störningar kan ha betydande konsekvenser för målen med detta direktiv.

Bestämmelsen är en generell skyddsnorm som innebär ett förbud mot försämring för arter och livsmiljöer inom Natura 2000-nätverket. Förbudet mot försämring innefattar inte krav på förbättring. Pågående långsamma försämringar faller in under förbudet att försämrings. Det gäller även för verksamheter som pågick när området valdes ut till Natura 2000-nätverket. Enligt EU-kommissionen innebär detta att ingen försämring får ske med utgångspunkt från den status arter/livsmiljöer i Natura 2000-områden hade vid utpekandet, eller från statusen efter det att förbättringar skett.²⁷

Det är viktigt att skilja mellan kraven i artikel 6.1 - 6.2, som innebär generella skyldigheter att vidta åtgärder och förhindra försämringar, och artikel 6.3 - 6.4 som innebär att lämpliga bedömningar av planer, verksamheter och åtgärder ska ske (tillståndsprövning).

2.2.2 Register över skyddade områden

Vattenmyndigheten ska enligt 3 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen föra ett register över skyddade områden i distriktet. Av artikel 6.1 i vattendirektivet framgår att *områden* som förklarats kräva särskilt skydd av deras yt- eller grundvatten eller för bevarandet av livsmiljöer och arter som är direkt beroende av vatten, ska föras in i ett eller flera register över skyddade områden. Utpekade Natura 2000-områden ska finnas med i registret²⁸. EU-kommissionen noterar i sin vägledning²⁹ att de områden som, vid sidan av Natura 2000-områden, har livsmiljöer och arter som behöver särskilt skydd och för vilka vatten är en viktig faktor för deras bevarande, kan föras

²⁷ Förvaltning av Natura 2000-områden, Bestämmelserna i artikel 6 i habitatdirektivet (92/43/EEG), Kommissionens tillkännagivande C (2018) 7621 final, Bryssel den 21.11.2018, sidan 29.

²⁸ enligt art 6.2 och bilaga IV till vattendirektivet

²⁹ Links between the Water Framework Directive and Nature Directives, Frequently Asked Questions, 2011, sidan 10.

in i registret. Det handlar om områden som pekats ut med stöd av nationell lagstiftning, såsom naturreservat, biotopskyddsområden eller djur och växtskyddsområden.

2.3 Mål för Natura 2000-områden

2.3.1 Målet gynnsam bevarandestatus

Målet och det viktigaste begreppet i Natura 2000-arbetet är "gynnsam bevarandestatus". EU:s medlemsstater är skyldiga att se till att gynnsam bevarandestatus bibehålls – eller i förekommande fall återställs för Natura 2000-arterna och naturtyperna. För i stort sett alla naturtyper och arter finns så kallade referensvärden som anger hur mycket av naturtypen/arten det behöver finnas på biogeografisk nivå för att den ska kunna anses ha en gynnsam bevarandestatus. Bedömningen om arter och naturtyper har en gynnsam bevarandestatus förutsätter att referensnivån är uppnådd där sådan finns liksom att andra kvaliteter såsom strukturer och funktioner samt typiska arter har god kvalitet för en naturtyp och att exempelvis reproduktionsförmåga och åldersstruktur inte avviker från det normala för en art.

Begreppet gynnsam bevarandestatus definieras i svensk rätt i 16 § förordningen om områdesskydd, se **Faktaruta 2.4**.

Faktaruta 2.4

16 § förordningen om områdesskydd

Med bevarandestatus för en livsmiljö avses summan av de faktorer som påverkar en livsmiljö och dess typiska arter och som på lång sikt kan påverka dess naturliga utbredning, struktur och funktion samt de typiska arternas överlevnad på lång sikt. En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när

1. dess naturliga eller hävdvotingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande,
2. den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den ska kunna bibehållas på lång sikt finns och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid, och
3. bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Med bevarandestatus för en art avses summan av de faktorer som påverkar den berörda arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och mängden hos dess populationer. En arts bevarandestatus anses gynnsam när

1. uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö,
2. artens naturliga eller hävdvotingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och
3. det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Begreppet gynnsam bevarandestatus kan brytas ned i de tre delar som återfinns i dess definition.

- På objektsnivå, dvs. för det enskilda Natura 2000-området, blir för livsmiljöerna följande delar relevanta:
 1. Arealen av naturtypen i området.
 2. De särskilda strukturer eller funktioner som där är nödvändiga.
 3. Bevarandestatusen hos de typiska arterna.
- För arterna är följande delar aktuella på objektsnivå:
 1. Populationen i området.
 2. Areal av artens livsmiljö.³⁰

Status för utpekade naturtyper och arter i ett Natura 2000-område bedöms av den länsstyrelse som ansvarar för områdets skötsel och förvaltning. Bevarandeplanerna ska beskriva bevarandesyftet samt de livsmiljöer eller arter för vilka en gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas. Bevarandeplanernas huvudsyfte är att underlätta provningar enligt 7 kap. 28 a-29 §§ miljöbalken. Det framgår av 17 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken.

2.4 Miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster ska överensstämma med målen för det skyddade området

2.4.1 Utgångspunkter

I det följande beskrivs och tolkas bestämmelserna i svensk författning. Direktivtexten utgör en grund för tolkning och resonemang men det är viktigt att minnas att direktivet är införlivat i svensk rätt och det är de svenska bestämmelserna som gäller. Vattendirektivet har för ytvatten genomförts i Sverige genom bland annat miljöbalken, vattenförvaltningsförordningen, Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter samt vattenmyndigheternas egna föreskrifter om beslutade miljö kvalitetsnormer³¹. Vid utarbetandet av vägledningen har Havs- och vattenmyndigheten utgått från lydelsen i vattendirektivet eller vägledning från CIS-arbetet om det inte varit styrt av svensk författning hur vattenmyndigheten ska gå till väga.

2.4.2 Regleringen i vattenförvaltningsförordningen

Fokus för denna vägledning är främst 4 kap. 1, 6 – 7 §§ i vattenförvaltningsförordningen, se **Faktaruta 2.5**.

³⁰ Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden, sidan 28.

³¹ Länsstyrelsen i Västernorrlands län (Vattenmyndigheten för Bottenhavets vattendistrikts) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Bottenhavets vattendistrikt, 22FS 2016:1, Länsstyrelsen i Norrbottens län (Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikts) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt, 25 FS 2016:32 A 26, Länsstyrelsen i Västmanlands län (Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikts) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt, 19FS 2016:10, Länsstyrelsen i Kalmar län (Vattenmyndighet i Södra Östersjöns vattendistrikt) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt, 08FS 2016:15, Länsstyrelsen i Västra Götalands län (Vattenmyndigheten för Västerhavets vattendistrikts) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Västerhavets vattendistrikt, 14 FS 2016:58.

Faktaruta 2.5

4 kap. vattenförvaltningsförordningen

1 § Varje vattenmyndighet skall fastställa kvalitetskrav för ytvattenförekomster, grundvattenförekomster och skyddade områden i vattendistriktet.

6 § Kvalitetskraven för skyddade områden skall fastställas så att alla normer och mål uppfylls senast den 22 december 2015, om inte annat följer av den lagstiftning enligt vilken de skyddade områdena har fastställts.

7 § Om en vattenförekomst i ett visst avseende omfattas av olika stränga kvalitetskrav enligt 2–6 a §§, eller andra bestämmelser, skall det strängaste kravet gälla.

Begreppet kvalitetskrav definieras inte i miljöbalken eller vattenförvaltningsförordningen.^{32 33}

Fastställda kvalitetskrav inom vattenförvaltningen är detsamma som miljö kvalitetsnormer för vatten som vattenmyndigheten bemyndigats fastställa enligt 4 kap. 8 b § vattenförvaltningsförordningen. Statusklassificeringen ska göras enligt gällande bedömningsgrunder.³⁴ Både rådande status (nulägesbeskrivningen) och status som ska uppnås (genom att miljö kvalitetsnormen följs) följer av bedömningsgrunderna, som är måttstocken för att bedöma vattnets kvalitet. Gynnsam bevarandestatus är inte ett eget kvalitetskrav för vatten som kan fastställas av vattenmyndigheten. Detta eftersom bedömningsgrunderna inte omfattar kriterier för att bedöma annat än vissa aspekter av vattnets kvalitet. Den rättsliga betydelsen skiljer sig mellan miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. 2 § miljöbalken och andra mål.

När vattenmyndigheten beslutar om miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett skyddat område, ska vattenmyndigheten enligt 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen fastställa miljö kvalitetsnormerna så att *alla normer och mål uppfylls*³⁵, dvs. såväl de kvalitetskrav som följer av bestämmelser om skyddade områden i vattenförvaltningsförordningen som de krav som följer av artskydds- och områdesskyddsförordningarna (dvs de författningar som genomför naturvårdsdirektiven).³⁶

Vid eventuell konflikt mellan olika kvalitetskrav får det skyddsintresse som innebär det strängaste kravet styra. Vad som avses med "strängaste kravet" framgår inte i vattenförvaltningsförordningen utan måste bedömas för varje Natura 2000-område och de ytvattenförekomster som berörs. Det är vattenmyndigheten som gör denna bedömning, se mer i det följande.

³² I tidigare vägledning från Naturvårdsverket har kvalitetskrav förklarats enligt följande: Det juridiska verktyg som finns för att fastställa kvalitetskraven är miljöbalkens 5 kapitel om miljö kvalitetsnormer. Beslut om kvalitetskrav är en miljö kvalitetsnorm. Detta innebär att det är vattenmyndigheterna som kommer att upprätta miljö kvalitetsnormer för sina ytvattenförekomster.

³³ Vattenmyndigheterna definierar kvalitetskrav i de föreskrifter där kvalitetskraven fastställs³³ som: "Kvalitetskrav: den ekologiska, kemiska eller kvantitativa status eller ekologiska potential som ska uppnås i en vattenförekomst (miljö kvalitetsnorm)".

³⁴ Bedömningsgrunderna finns i bilagorna 1-5 till HVMFS 2019:25 vad gäller ekologisk status, och bilaga 6 till HVMFS 2019:25 vad gäller gränsvärden för kemisk status.

³⁵ med "alla normer och mål" får förstås tex. normer som följer av fisk- och musselvattenregelverket och mål som grundas i andra EU-rättsakter som utgör skyddade områden inom vattenförvaltningen.

³⁶ RÅDETS DIREKTIV 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter och EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar.

Havs- och vattenmyndigheten tolkar bestämmelsen i 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen på så sätt att, gynnsam bevarandestatus inte är en särskild miljö kvalitetsnorm för vatten. Gynnsam bevarandestatus kan däremot föranleda särskilda krav som innebär att en kvalitetsfaktor för ekologisk status alternativt potential eller en enskild parameter för kemisk status behöver justeras när vattenmyndigheterna fastställer miljö kvalitetsnormerna för vatten.

2.4.3 Regleringen i vattendirektivet

De svenska bestämmelserna i vattenförvaltningsförordningen genomför artikel 4 i vattendirektivet. Där anges att *överensstämmelse mellan alla normer och mål ska åstadkommas*, d.v.s. även sådana som följer av andra rättsakter, såsom art- och habitatdirektivet (se **Faktaruta 2.6**)

Faktaruta 2.6

Artikel 4.1 c i vattendirektivet

Vid genomförande av de åtgärdsprogram som anges i förvaltningsplanerna för avrinningsdistrikt skall medlemsstaterna

c. när det gäller skyddade områden

åstadkomma överensstämmelse med alla normer och mål senast 15 år efter tidpunkten för detta direktivs ikraftträdande, om inte annat anges i den gemenskapslagstiftning enligt vilken de enskilda skyddade områdena har fastställts.

Det verkar inte ha varit EU-lagstiftarens primära avsikt att förvaltningsarbetet som följer av vattendirektivet ensamt ska ta omhand och genomföra eller uppnå alla normer och mål, utan snarare åstadkomma överensstämmelse mellan olika regelverk. I detta sammanhang ska det strängaste kravet gälla (se 4 kap. 7 § vattenförvaltningsförordningen).

Enligt Havs- och vattenmyndigheten innebär begreppet "överensstämmelse" att, vid fastställande av miljö kvalitetsnormer för ytvatten och genomförande av åtgärdsprogram framtagna inom vattenförvaltningen, får inte andra normer och mål motverkas. Dessa ska istället främjas genom att miljö kvalitetsnormen för vatten anpassas så långt det är möjligt. Vattendirektivet utgår från en bärande tanke om en integrerad gemenskapspolitik för vatten, se vattendirektivet skäl 9.

2.4.4 Miljö kvalitetsnormerna för vatten ska stödja bevarandemålen

I 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen framgår att kvalitetskraven för skyddade områden ska fastställas så att alla normer och mål uppfylls. Motsvarande bestämmelse i direktivet (artikel 4.1c) anger att *överensstämmelse* ska åstadkommas med alla normer och mål. Överensstämmelse ska åstadkommas mellan miljö kvalitetsnormerna för vatten och de mål som uttrycks i art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. **Havs- och vattenmyndigheten tolkar dessa bestämmelser på så sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska stödja och bidra till att gynnsam bevarandestatus nås eller upprätthålls, genom att säkerställa rätt vattenkvalitet för berörda arter och naturtyper.** Detta sker genom att vattenmyndigheten, vid fastställandet av miljö kvalitetsnormerna, justerar den eller de kvalitetsfaktorer eller parametrar som behövs med anledning av de särskilda krav som uppkommer till följd av målen enligt Natura 2000-lagstiftningen.

Målet med Natura 2000-nätverket är att bibehålla eller i förekommande fall återställa en gynnsam bevarandestatus hos de berörda naturtyperna och arterna i deras naturliga utbredningsområde (artikel 3 art- och habitatdirektivet). För att säkerställa att överensstämmelse nås bör vattenmyndigheten vid fastställande av miljö kvalitetsnormen beakta följande:

- Miljö kvalitetsnormerna för vatten som fastställs för relevanta ytvattenförekomster ska både överensstämma med kravet att försämring förhindras (artikel 6.2) och att de ekologiska behoven bevaras. (artikel 6.1).
- Eftersom även "återställning" är en del av målet med nätverket räcker det inte enbart att förhindra försämring (artikel 6.2).
- Miljö kvalitetsnormerna för vatten behöver innehålla krav som speglar Natura 2000-områdenas ekologiska behov vad gäller olika aspekter av vattenkvalitet och får inte ge utrymme för försämring på grund av bristande vattenkvalitet.

EU-kommissionen gör, i sin vägledning om vattenkraft med anknytning till EU:s naturvårdsdirektiv, tolkningen att skyldigheten som medlemsstaterna har att tillgodose Natura 2000-områdenas ekologiska behov (enligt artikel 6.1 art- och habitatdirektivet) även bör överföras till olika verksamheter. I vägledningen står följande: *Detta innebär att vattenkraftanläggningar, i enlighet med artikel 6.2, även ska uppfylla mer långtgående målsättningar vad gäller bevarande, som går längre än att förebygga försämring. De ska också integreras i åtgärdsprogrammet inom ramen för förvaltningsplanen för avrinningsdistriktet.*³⁷

Natura 2000-områden innehåller skyddade arter och naturtyper. Därutöver finns som regel även ytor inom området som inte betecknas som skyddade naturtyper enligt bilaga 4 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., och arter som inte skyddas enligt bilagorna till artskyddsförordningen. Dock kan vissa av de ytorna vara livsmiljö för de skyddade arterna och därmed ha ett skydd. Bevarandestatusen i enskilda områden rymmer även aspekter för arealer som behöver restaureras för att utgöra livsmiljöer med de strukturer och funktioner som behövs, eller arealer som inte ännu är en skyddad naturtyp men behöver utvecklas till en sådan för att området ska uppfylla sitt syfte, så kallad utvecklingsmark.³⁸

Sammanfattningsvis innebär det ovanstående att:

- Miljö kvalitetsnormer för vatten ska innefatta de vattenrelaterade ekologiska behov som arter och naturtyper i Natura 2000-områden har för att kunna bibehålla eller uppnå en gynnsam bevarandestatus.
- Det räcker inte med att förhindra försämring.
- De vattenrelaterade ekologiska behoven ska överensstämma med miljö kvalitetsnormerna för vatten genom justering av kvalitetsfaktorer eller parametrar.
- I ekologiska behov ryms även behov av restaurering och utveckling av naturtyper och andra livsmiljöer så de uppfyller de kvalitéer som behövs för att nå bevarandestatusen i området som eftersträvas.

³⁷ Vägledning om kraven för vattenkraft med anknytning till EU:s naturvårdslagstiftning, 2018, sidan 34. Hänvisningen till EU-kommissionens vägledning innebär inte att Havs- och vattenmyndigheten tar ställning till vilka krav i form av miljövillkor som ska ställas mot enskilda verksamhetsutövare, utan avser här stödja att det är de ekologiska behoven som ska beaktas vid fastställande av miljö kvalitetsnormer för vatten, och inte enbart förbud mot försämring.

³⁸ För fördjupning, se Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden. sidan 85 och där angivna källor.

2.4.5 Strängaste kravet enligt 4 kap. 7 § vattenförvaltningsförordningen

Vid bedömning av vad som är strängaste kravet enligt 4 kap. 7 § vattenförvaltningsförordningen kan följande situationer föreligga:

1. De ekologiska behoven i ett Natura 2000-område är strängare än de kvalitetskrav som normalt följer av vattenförvaltningen (God status/potential).
2. De ekologiska behoven i ett Natura 2000-område är mindre stränga än de kvalitetskrav som normalt följer av vattenförvaltningen (God status/potential).
3. De ekologiska behoven i ett Natura 2000-område är inte jämförbara med de kvalitetskrav som följer av vattenförvaltningen (God status/potential).
4. Det finns flera olika skyddade områden vars behov föranleder olika kvalitetskrav inom vattenförvaltningen.

Bedömningen av vilket som är det strängaste kravet görs i det enskilda fallet. Nedan följer ett utdrag ur Naturvårdsverkets handbok 2017:1. EU-kommissionen har gjort samma avvägning i sin vägledning.³⁹

Det kan i vissa undantagsfall uppstå konflikter mellan målen i vattendirektivet och bevarandemålen för utpekade arter och naturtyper i Natura 2000-områden. Det kan exempelvis finnas fall där restaurering för att göra en vattenförekomst mer naturlig kan leda till förlust av skyddade arter som har utvecklats i den artificiella eller kraftigt påverkade miljön (exempelvis större vattensalamander som etablerat sig i ett dike som utifrån målen för en vattenförekomst skulle behöva restaureras till naturlig bäckfåra). I princip bör i dessa situationer, som regel, restaurering mot god ekologisk status prioriteras även i Natura 2000-områden, eftersom detta innebär att hela ekosystemet gynnas och inte bara vissa arter. I sådana fall kan bevarandemålen för Natura 2000-arter eller naturtyper i det enskilda området behöva anpassas till målen i vattendirektivet. Det kan dock finnas undantag där åtgärder för att nå målen i vattendirektivet skulle göra det svårt att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för en art eller naturtyp av gemenskapsintresse på biogeografisk nivå, och där den skyddade artens behov bör ges företräde. En bedömning behöver därför göras utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet.⁴⁰

2.4.6 Avvägning mellan olika skyddade områden

Det finns tillfällen då olika skyddade områden inom vattenförvaltningen kan ha motstridiga intressen och skyddsbehov. Ett exempel på detta kan vara ett vattendrag där Natura 2000-området ligger i eller direkt nedströms ett uppdämt magasin/sjö. Natura 2000-område är utpekade för bl.a. Lax i sötvatten och där ytvattenförekomsten har dålig hydrologisk regim och har påverkan från vattenkraft.

Det finns ett behov av att åtgärda det vandringshinder som dammen mellan vattendraget och det uppströms liggande magasinet/sjön utgör, det är en förutsättning för gynnsam bevarandestatus för den utpekade laxen i området.

Magasinet/sjön utgör i sin tur kommunal vattentäkt för området. Vattentäkten är beroende av att kraftverksdammen upprätthåller vattennivån och att avrinningen från sjön regleras så att ett vattenuttag kan göras inom de beslutade tappningsgränserna. Åtgärdandet av vandringshindret i

³⁹ Links between the Water Framework Directive and Nature Directives, Frequently Asked Questions, 2011, sidan 12.

⁴⁰ Naturvårdsverket Handbok 2017:1. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden, sidan 24.

vattendraget innebär inte i sig ett hot mot dricksvattentäkten men utformningen av åtgärden behöver anpassas för att inte hota det skyddade dricksvattnet.

När det gäller avvägningen mellan motstående kvalitetskrav i olika skyddade områden behöver en bedömning göras utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet. Skyddsvärdet samt en samhällsekonomisk bedömning av kostnaden och nyttan med åtgärden kan utgöra stöd för bedömningen, liksom bevarandeplanen i det fall det rör ett Natura 2000-område. Om det krävs för att säkra att försämringer förhindras och de ekologiska behoven bevaras i Natura 2000-område ska dessa behov emellertid ges företräde.

2.5 Förutsättningar för fastställande av miljö kvalitetsnormer för ytvatten

Innan en miljö kvalitetsnorm för vatten kan fastställas ska bland annat betydande miljöpåverkan från mänskliga verksamheter⁴¹ kartläggas och dess effekter på ytvattenförekomsternas möjligheter att bibehålla befintlig status och uppfylla befintliga miljö kvalitetsnormer bedömas (se Faktaruta 2.7). Med påverkan avses även sådan betydande påverkan som har betydelse för bevarandet av arter- och naturtyper i området.

Faktaruta 2.7

3 kap. 1 § HVMFS 2019:25

När vattenmyndigheten fastställer en miljö kvalitetsnorm för en ytvattenförekomst enligt 4 kap. i dessa föreskrifter ska det göras utifrån resultatet av

- beskrivningen av betydande mänsklig påverkan enligt 8 § Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2017:20) om kartläggning och analys av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660),
- klassificeringen av ekologisk status och ekologisk potential och kemisk ytvattenstatus enligt 2 kap. i dessa föreskrifter, och
- riskbedömningen enligt 9 § Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2017:20) om kartläggning och analys av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Vid riskbedömningen ska vattenmyndigheten för varje ytvattenförekomst bedöma om ytvattenförekomsten på grund av effekterna av mänsklig verksamhets betydande påverkan riskerar att inte uppfylla kvalitetskrav enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen. Bland dessa hör även de krav som rör skyddade områden enligt 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen. I riskbedömningen ingår därför att bedöma om de särskilda kraven på ekologisk kvalitet med anledning av det skyddade området riskerar att inte uppfyllas (se Faktaruta 2.8).

Faktaruta 2.8

9 § HVMFS 2017:20

Vattenmyndigheten ska för varje ytvattenförekomst bedöma om den på grund av effekterna av mänsklig verksamhets betydande påverkan, identifierad enligt 8 §, riskerar att inte uppfylla

⁴¹ 8 § andra stycket HVMFS 2017:20

kvalitetskrav enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Vid riskbedömningen ska vattenmyndigheten utgå från typ och omfattning av mänsklig verksamhets betydande påverkan, ytvattenförekomstens känslighet, samt all annan relevant information inbegripet miljöövervakningsdata. Modellerade uppgifter får användas. Vattenmyndigheten ska även för de ämnen som avses i 15 § Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2015:26) om övervakning av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) identifiera för vilka ytvattenförekomster det finns en risk för att halterna i sediment och biota ökar signifikant. Vattenmyndigheten ska för berörd ytvattenförekomst eller berörda ytvattenförekomster avseende betydande påverkanskällor dokumentera typ och omfattning. (HVMFS 2019:24)

I sammanhanget bör noteras att bestämmelserna i HVMFS 2019:25 gäller såväl ytvattenförekomster som utgör eller utgör del av skyddade områden, som ytvattenförekomster som inte ligger inom men som kan påverka ett sådant skyddat område.⁴²

Vattenmyndigheten bör med stöd av länsstyrelserna bedöma vilken nivå av påverkan som är relevant att beakta. Det avgörande är vilken effekt påverkan har på bevarandemålen i Natura 2000-området och hur de vattenrelaterade behoven i Natura 2000-området kan säkerställas genom miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Underlag som först och främst är aktuellt är den bevarandeplan⁴³ som tagits fram för området. Om det i bevarandeplanen inte tillräckligt tydligt framgår vilka vattenrelaterade ekologiska behov arterna eller naturtyperna i området har, bör vattenmyndigheten inhämta ytterligare underlag från den länsstyrelse som ansvarar för områdets skötsel och förvaltning.⁴⁴

Utifrån de ekologiska behov och bevarandemål som framkommer för området ska vattenmyndigheten bedöma och formulera särskilda krav. De särskilda kraven måste ha koppling till bedömningsgrunderna.⁴⁵ **De särskilda kraven kan föranleda justering av en kvalitetsfaktor i höjande, och i undantagsfall även sänkande, riktning när vattenmyndigheten fastställer miljö kvalitetsnormen för vatten. Med justering av kvalitetsfaktor avses även justering av en eller flera underliggande parametrar till den aktuella kvalitetsfaktorn.** Se 2.4.5

2.6 Åtgärdsanalys

Som en del i vattenmyndighetens arbete med att fastställa miljö kvalitetsnormer ingår att identifiera samtliga tänkbara åtgärder som kan genomföras och kvantifiera vilken effekt åtgärderna kan medföra. En preliminär skattning av åtgärdernas nytta och kostnad, möjliggör att i

⁴² Vattenförekomster som påverkar skyddade områden bör redan i vattenförekomstindelningen skiljas ut, se Naturvårdsverkets Handbok 2007:3 sidan 20.

⁴³ Genom att vattenmyndigheten utgår från Natura 2000-områdenas ekologiska behov och de mål som framgår av bevarandeplanerna, kan information från bevarandeplanen ligga till grund för miljö kvalitetsnormerna för vatten. Det syfte med bevarandeplanerna som framhålls i 17 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. är, att bevarandeplanen ska vara ägnad att underlätta Natura 2000-prövningar. Det finns dock inget hinder mot att bevarandeplanerna används även för andra ändamål. Det förefaller inte heller normalt uppkomma några risker ur rättssäkerhetssynpunkt då planerna inte är möjliga att överklaga (se MÖD M 4191-19). Bevarandeplanen eller annat material från förvaltaren av ett område utgör enbart underlag i vattenmyndighetens arbete och vattenmyndigheten gör sin egen bedömning då den fastställer miljö kvalitetsnormen. Den miljö kvalitetsnorm som vattenmyndigheten fastställer och som innehåller särskilda krav för ett Natura 2000-område, vilka framgår av en bevarandeplan, kan genomlysas vid en prövning om någon normgrundande omständighet inte överensstämmer med den fastställda normen, enligt 22 kap. 13 § 1 a miljöbalken. Detta innefattar också normgrundande omständigheter som innebär att miljö kvalitetsnormen behöver innehålla särskilda krav som följer av ett Natura 2000-område eller skydd av arter.

⁴⁴ Av förordning (2017:872) om vattendelationer 6 och 7 §§ framgår att länsstyrelserna i distriktet ska biträda vattenmyndigheten.

⁴⁵ Bedömningsgrunderna finns bilagda HVMFS 2019:25.

nästa steg utvärdera behovet av undantag. Undantag ska nyttjas så långt EU-rätten medger om det inte går emot andra miljörelaterade mål, se mer utförligt i 2.7.1 nedan.

Att identifiera åtgärder behöver även göras för att kunna ligga till grund för framtagande av åtgärdsprogram. I 6 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen framgår att vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram ska beakta de analyser som avses i 3 kap. och artikel 11.3 och 11.4 i vattendirektivet. Grundläggande åtgärder är bland annat sådana åtgärder som enligt artikel 11.3 med hänvisning till bilaga VI del A i vattendirektivet, krävs för att genomföra art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. Dessa åtgärder kan således inkluderas i åtgärdsprogrammen för vatten, eller i vart fall hänvisas till om de finns i bevarandeplaner eller andra dokument.⁴⁶ Åtgärder som identifieras i bevarandeplaner och andra dokument såsom regionala och kommunala åtgärdsplaner och PAF⁴⁷ bör ingå som underlag. De åtgärder som är relevanta för de vattenrelaterade aspekterna av Natura 2000-områdenas ekologiska behov behöver tas med i analysen. I analysen bör också beaktas var åtgärden kan genomföras och var den får effekt så att vattenmyndigheten skapar sig en helhetsbild.

Om de särskilda kraven innebär högre än god status/potential behöver vattenmyndigheterna säkerställa att möjliga och genomförbara åtgärder för att uppfylla normerna utformas och att de ingår i åtgärdsprogrammen för vattendistriktet.

2.7 Undantag enligt vattenförvaltningsförordningen och skyddade områden

2.7.1 Förutsättningar för tillämpning av undantag

I 4 kap. 9 respektive 10 §§ vattenförvaltningsförordningen framgår att vattenmyndigheten ska fatta beslut om undantag då detta är möjligt.⁴⁸ Av propositionen Vattenmiljö och vattenkraft framgår att *"Berörda myndigheter ska vara skyldiga att vid klassificering av vattenförekomster och vid beslut om miljö kvalitetsnormer för dessa vatten fullt ut utnyttja det utrymme för undantag och lägre ställda krav som EU-rätten medger"*⁴⁹.

Vid fastställandet av miljö kvalitetsnormer för vatten ska således undantag användas så långt möjligt, så länge inte EU-rättsliga krav utgör hinder. Särskilda krav från skyddade områden i form av Natura 2000 är ett sådant EU-rättsligt krav. Vattenmyndigheten kan därför vara förhindrad att meddela undantag, om undantag skulle innebära att de särskilda kraven inte kan följas.

Av 4 kap. 16 § vattenförvaltningsförordningen följer att bland annat tillämpningen av undantag i en vattenförekomst inte heller permanent får hindra eller äventyra uppfyllandet av kvalitetskraven (miljö kvalitetsnormerna) för andra vattenförekomster inom vattendistriktet. Motsvarande bestämmelse återfinns i artikel 4.8 i vattendirektivet, där det dessutom framgår att tillämpningen av undantag måste vara förenlig med genomförandet av gemenskapens övriga miljölagstiftning,

⁴⁶ Links between the Water Framework Directive and Nature Directives, Frequently Asked Questions, 2011, sidan 29.

⁴⁷ DRAFT PRIORITISED ACTION FRAMEWORK (PAF) FOR NATURA 2000 IN SWEDEN

⁴⁸ Vägledning om hur vattenmyndigheten bör tillämpa undantag inom vattenförvaltningen finns i Vägledning för 4 kap. 9-10 §§ vattenförvaltningsförordningen (2004:660) om förlängd tidsfrist och mindre stränga krav – undantag från att nå en god status/potential till 2015 (se särskilt sidan 39-40 om skyddade områden), Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:12 samt i Vägledning om undantag för ny eller ändrad verksamhet, 4 kap. 11-12 §§ vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

⁴⁹ Prop 2017/18:243 sidan 148.

dvs exempelvis naturvårdsdirektiven. Av vattendirektivets artikel 4.9 följer också att medlemsstaterna måste se till att tillämpningen av bestämmelserna i vattendirektivet, däribland tillämpningen av undantag, görs så att skyddsnivån i befintlig gemenskapslagstiftning säkerställs. Artikel 4.9 i vattendirektivet begränsas uttryckligen inte till att enbart omfatta undantag, utan gäller alla aspekter av vattendirektivet. Kraven som följer av naturvårdsdirektiven ska ses som ett minimum som måste nås oaktat ekologisk status eller potential.⁵⁰ Enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning bör sistnämnda delar anses vara genomförda i svensk lagstiftning, genom bestämmelsen i 4 kap 7 § vattenförvaltningsförordningen om att strängaste kravet gäller.

- Av EU-kommissionens vägledning⁵¹ framgår att bestämmelserna om undantag enligt vattendirektivet är tillämpliga på alla "miljömål" som framgår i artikel 4.1 vattendirektivet (jmf miljö kvalitetsnormer och kravet på icke försämring), inklusive de som gäller för skyddade områden, artikel 4.1 c (jmf 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen). Av vägledningen framgår; *if the exemption would significantly affect the conservation status of a bird / HD species or natural habitat, then it would not be possible to apply the exemption under WFD unless it can also be justified under Art. 6.3 and 6.4 HD;*
- *if the exemption would not significantly affect the conservation status of a bird / HD species or natural habitat, it still needs to be coherent with the measures taken by the Member State under Art. 6.2 of the HD (+ Art. 6.1 when a SCI is designated as such by the Member State) for SPA and SCI and Art. 4.1 and 2 of the BD for SPA.*

2.7.2 Undantag i form av förlängd tidsfrist samt mindre strängt krav

I arbetet med att fastställa en miljö kvalitetsnorm för ytvattenförekomster där statusen eller potentialen är sämre än god ska vattenmyndigheten utreda om undantag i form av förlängd tidsfrist enligt 4 kap. 9 § respektive undantag i form av mindre strängt krav enligt 4 kap. 10 § vattenförvaltningsförordningen är tillämpliga. Först ska bedömas om förlängd tidsfrist är tillämpligt och därefter mindre strängt krav. Detta följer av 4 kap. 7 § HVMFS 2019:25.

Då utredningen om undantag rör ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar skyddade områden bör vattenmyndigheten även förhålla sig till eventuella särskilda krav som följer av skyddade områden.

Undantag kan inte tillämpas för den eller de kvalitetsfaktorer eller parametrar som har sämre än god status/potential om det innebär att det skyddade områdets utpekade arters/naturtyper bevarandestatus påverkas eller de ekologiska behoven inte tillgodoses, t.ex. en pågående försämring. Det följer av 4 kap. 7 § vattenförvaltningsförordningen att det strängaste kravet ska gälla. Denna bestämmelse får läsas i ljuset av artikel 4.9 vattendirektivet, av vilken även följer att åtgärder måste vidtas för att se till att säkerställa åtminstone samma skyddsnivå som i övrig befintlig EU-lagstiftning, i det här fallet naturvårdsdirektiven. Undantag bör således inte tillämpas om inte nödvändiga åtgärder för att klara efterlevnad av befintlig EU-lagstiftning (i det här fallet naturvårdsdirektiven) är genomförda eller planeras att genomföras och allt rimligt tvivel skingrats om att området inte kommer att ta skada.⁵² Vattenmyndigheten bör därför när den utvärderar

⁵⁰ Links between the Water Framework Directive and Nature Directives, Frequently Asked Questions, 2011, sidan 24.

⁵¹ Links between the Water Framework Directive and Nature Directives, Frequently Asked Questions, 2011, sidan 23 f.

⁵² EU-domstolen har i sin bedömning av när åtgärder kan beaktas inom ramen för prövning enligt artikel 6.3 art- och habitatdirektivet slagit fast att det är vid tidpunkten för beslutet som det ska vara möjligt att "med tillräcklig säkerhet kan konstateras att en åtgärd faktiskt kommer bidra till att förhindra eventuella skador på området, och således skingra allt rimligt tvivel om att området inte kommer ta skada av projektet, som en sådan åtgärd kan beaktas vid den lämpliga bedömningen...".

vilka åtgärder som är möjliga att vidta, se steg 5 i kapitel 3, förhålla sig till osäkerhet kring åtgärdernas effekt.

För att vattenmyndigheten ska kunna utvärdera möjligheterna att fullt ut använda undantag enligt vattenförvaltningsförordningen, bör de särskilda krav som formuleras av vattenmyndigheten (efter bedömningen i steg 1 enligt den metod som beskrivs i kapitel 3) anges så tydligt som möjligt. Det är viktigt att vattenmyndigheten i alla steg i flödesschemat särskiljer de särskilda krav som uppkommer till följd av ett skyddat område från de krav på kvalitet som uppkommer till följd av ordinarie vattenförvaltning. Detta oavsett om de särskilda kraven är lägre eller högre än behoven av kvalitet för god ekologisk status eller potential. Om behoven av kvalitet för att uppnå god ekologisk status/potential är strängare/högre än de ekologiska behoven hos arter och naturtyper, kan det innebära att vattenmyndigheten ska tillämpa undantag enligt vattenförvaltningsförordningen.

2.8 Justering av kvalitetsfaktor vid fastställande av miljö kvalitetsnorm i skyddade områden

Faktaruta 2.9

4 kap. HVMFS 2019:25

5 § Vattenmyndigheten ska fastställa miljö kvalitetsnormen för en ytvattenförekomst som utgör, utgör del av eller påverkar skyddade områden så att bestämmelser för respektive skyddat område kan följas enligt 4 kap. 6 och 6 a §§ vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

6 § Om kriterier för skyddade områden enligt 4 kap. 6 och 6 a §§ eller undantag enligt 4 kap. 9 och 10 §§ vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och detta kapitel är uppfyllda ska vattenmyndigheten fastställa miljö kvalitetsnormen för ytvattenförekomsten så att det framgår vilken kvalitetsfaktor för ekologisk status alternativt ekologisk potential eller vilken enskild parameter för kemisk ytvattenstatus som är justerad med anledning av de krav som följer av det skyddade området eller undantaget. Den justerade parametern eller kvalitetsfaktorn ska redovisas i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas och i förvaltningsplan och åtgärdsprogram i enlighet med 5–7 §§ i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2015:34) om förvaltningsplaner och åtgärdsprogram för ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Om de ekologiska behoven för att nå bevarandemålen för ett enskilt Natura 2000-område innebär särskilda krav på exempelvis passerbarhet, kan kvalitetsfaktorer respektive parametrar för ekologisk status alternativt potential behöva justeras.

De särskilda krav som följer av det skyddade området kan föranleda antingen justering av en hel kvalitetsfaktor från en klassgräns till en annan, exempelvis att kvalitetsfaktorn konnektivitet fastställs till hög istället för god status. Det förutsätter att en höjning av båda parametrarna

C-293/17 & C-294/17 p 126 och där angiven praxis samt C-127/02 p 59. Med ett analogt synsätt kan ovanstående tolkas som att vattenmyndigheten bör vara så pass säker på åtgärdernas effekt att "allt rimligt tvivel skingrats" vid den tidpunkt som undantag medges. Det förefaller rimligt att tillämpa samma höga krav vid tillämpningen av undantag då miljö kvalitetsnormen innehåller särskilda krav som härrör från ett Natura 2000-område. Vattenmyndigheten ska enligt 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken vidta de åtgärder som behövs eller är lämpliga med hänsyn till det skyddsintresse som föranlett att ett område förtecknats och särskilt bevaka att gynnsam bevarandestatus bibehålls eller återställs samt enligt 19 § bevaka att ett beslut som meddelas inte hindrar att gynnsam bevarandestatus upprätthålls samt gjort en konsekvensbedömning av beslutets verkningar.

(parametern konnektivitet i uppströms- och nedströms riktning samt parametern konnektivitet i sidled) kan motiveras. De särskilda kraven kan även leda till en justering av en enskild parameter, från en klassgräns till en annan. Slutligen kan särskilda krav, istället för att enbart resultera i en justering av klassgräns, även leda till att mer precisa krav uttrycks i normen. Dessa måste dock utgå från en parameter (inom kvalitetsfaktorn) eller delar av en parameter. Sådana justeringar är även de att betrakta som "justering av en kvalitetsfaktor" enligt 4 kap. 6 § HVMFS 2019:25. Justering på parameternivå möjliggör att arters och naturtyper ekologiska behov kan tas omhand utan att detta nödvändigtvis behöver medföra en höjning av en hel kvalitetsfaktor till en högre klass.

Faktaruta 2.10

Med *justerad kvalitetsfaktor* i 4 kap. 6 § HVMFS 2019:25 kan avses något av följande;

- Höjning/sänkning från en klass till en annan, av en hel kvalitetsfaktor eller underliggande parameter, enligt bedömningsgrunderna i bilagor till HVMFS 2019:25
- Mer preciserade krav, men som går att koppla till en kvalitetsfaktor eller underliggande parameter, enligt bedömningsgrunderna i bilagor till HVMFS 2019:25

I exemplet nedan justeras inte hela kvalitetsfaktorn konnektivitet utan endast parametern "konnektivitet i uppströms och nedströms riktning", till följd av ett särskilt krav från ett skyddat område. Justeringen görs genom att utgå från parametern, men precisera vilka krav som gäller för just passerbarhet för lax.

Ett av bevarandemålen i ett Natura 2000-område är att livskraftiga bestånd av lax i sötvatten ska finnas inom området. För att säkerställa ett livskraftigt bestånd behöver laxen kunna fullfölja alla faser i sin livscykel. Det innebär bland annat att den måste ha möjlighet att vandra från havet till det aktuella Natura 2000-området och tillbaka. Därför är ett särskilt krav för laxen att god passerbarhet genom vattensystemet säkerställs. När vattenmyndigheten fastställer miljö kvalitetsnormen för ekologisk status ska den överensstämma (dvs stödja/ inte motverka) med de särskilda krav som följer av det skyddade området.

I detta fall innebär ett särskilt krav en viss passerbarhet för just lax. Att justera hela kvalitetsfaktorn konnektivitet i vattendrag och i sjöar för alla ytvattenförekomster som laxen behöver passera skulle, i det här fiktiva fallet, innebära att de ekologiska behoven möts men samtidigt att onödigt strikta krav på åtgärder uppkommer eftersom det är just förekomst av lax som är vad som ska åstadkommas med justeringen. Fråga uppstår då om en justering på parameternivå istället är aktuell. Bedömningsgrunderna för parametern "konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag", anger olika intervall för avsaknad av vandringsbenägna fiskarter inom de olika klassgränserna. Att sätta parametern till hög status innebär att alla vandringsbenägna fiskarter enligt referensförhållandet ska kunna passera. Det blir att ställa för höga krav. För god status krävs enligt bedömningsgrunderna att endast 1 till mindre än 25 % av de vandringsbenägna fiskarter som förekommer i ytvattenförekomsten enligt referensförhållandet får saknas eller sakna möjlighet att vandra inom eller genom ytvattenförekomsten. Det är dock endast lax som behöver kunna passera för att lax ska finnas i livskraftiga bestånd i det skyddade området.

I en sådan situation kan, istället för att höja en klass, det särskilda kravet föranleda en justering av kvalitetsfaktorn på så sätt att kravet preciseras. Det skulle innebära en norm uttryckt som "God status med justering av parametern Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag

på så sätt att det uttryckligen anges att lax ska kunna passera.” För att kunna fastställa en miljö kvalitetsnorm krävs att det finns ett tydligt underlag i bevarandeplanen som stödjer en sådan justering och att det finns en tydlig koppling till en kvalitetsfaktor eller underliggande parametrar.

I kapitel 3 (steg 7) ges fler exempel på hur miljö kvalitetsnormer kan formuleras för ytvattenförekomster med särskilda krav som följer av skyddad art eller naturtyp.

Tabell 1. Miljö kvalitetsnormer med koppling till skyddade områden kan innebära att en parameter under en kvalitetsfaktor (till exempel konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag) utöver en viss status (till exempel god) behöver preciseras ytterligare (Lax ska kunna passera) för att säkerställa gynnsam bevarandestatus. Referensförhållande syftar här på hur man använder begreppet inom vattenförvaltningen.

Vattenförekomst namn och EU-ID	Miljö kvalitetsnorm för Ekologisk status/potential
Vattenförekomst med Natura 2000 (SE=XX)	God ekologisk status år XX med justering avseende parametern Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag enligt följande: lax ska (i enlighet med referensförhållandet) kunna vandra inom eller genom ytvattenförekomsten. God ekologisk status för övriga kvalitetsfaktorer.

3. Metod för att fastställa miljö kvalitetsnormer i ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper

3.1 Inledning

Metoden omfattar en arbetsgång i flera steg som vattenmyndigheterna bör använda i sitt arbete då miljö kvalitetsnormer ska fastställas för ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område. Ett flödesschema över metoden presenteras i Figur 1 nedan. Metodens steg utgår från ordinarie vattenförvaltningsprocess. Fokus läggs särskilt på det ytterligare steg som tillkommer (steg 1) samt de övriga steg som berörs, när miljö kvalitetsnormer ska fastställas som inkluderar särskilda krav till följd av skyddade områden.

Metodens principer och systematik kan användas för att fastställa miljö kvalitetsnormer även för kemisk status och i andra typer av skyddade områden än Natura 2000. Denna vägledning är dock avgränsad till att enbart beskriva metoden för att fastställa miljö kvalitetsnormer för ekologisk status eller potential för ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar Natura 2000-områden.

3.2 Metoden i sammandrag

För de arter och naturtyper som är skyddade enligt Natura 2000-lagstiftningen, vilken bland annat kommer till uttryck i förordningen om områdesskydd⁵³ och bilaga till artskyddsförordningen, finns så kallade Natura 2000-områden utpekade. För varje sådant område ska finnas en bevarandeplan med bevarandemål som beskriver vad syftet innebär i praktiken, alltså en beskrivning av hur det enskilda Natura 2000-områdets utpekade arter och naturtyper ska bidra till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Länsstyrelsen (ofta naturvårdsenheten) ansvarar för att ta fram bevarandeplaner och annat underlag kopplat till skyddet av dessa arter och naturtyper. Detta underlag (se gröna rutan i flödesschemat) ska beaktas av vattenmyndigheten i arbetet med att ta fram miljö kvalitetsnormer i ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område. Vattenmyndigheten behöver också beakta underlag från ordinarie vattenförvaltningsprocess, såsom exempelvis påverkansanalys och statusklassificering (se blåa rutan i flödesschemat).

Innan vattenmyndigheten fastställer en miljö kvalitetsnorm för en ytvattenförekomst som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område ska vattenmyndigheten bedöma om bestämmelserna för det skyddade området ställer särskilda krav avseende en enskild parameter eller kvalitetsfaktor. Detta framgår av 3 kap. 2 § första stycket HMFVS 2019:25.

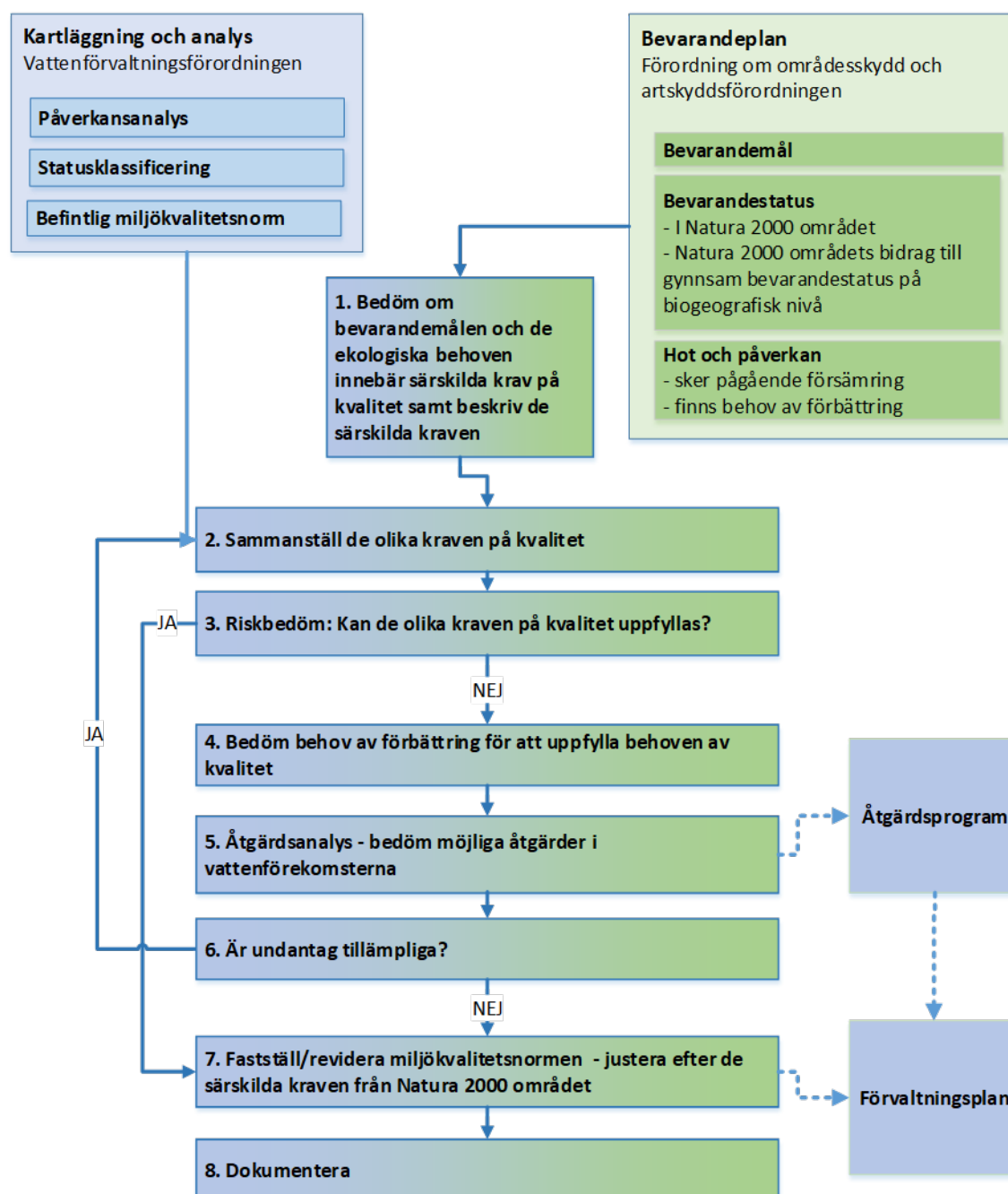
Vattenmyndigheten ska alltså bedöma om de vattenrelaterade ekologiska behov, som behöver omhändertas för att nå bevarandemål uttryckta i en fastställd bevarandeplan, ställer särskilda krav som behöver beaktas när vattenmyndigheten fastställer miljö kvalitetsnormen. Detta beskrivs i **steg 1 - Bedöm om bevarandemålen och de ekologiska behov, som behöver omhändertas**

⁵³ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm.

för att nå bevarandemålen, innebär särskilda krav på kvalitet samt beskriv de särskilda kraven (se **Error! Reference source not found.**). Se mer om den juridiska bakgrunden till metodens steg 1 i avsnitt 2.2 och i avsnitt 2.5.

Om utfallet i steg 1 blir att det i ytvattenförekomsten behöver ställas särskilda krav med anledning av det skyddade området, så ska de särskilda kraven (på ekologisk kvalitet) beskrivas. Efter genomgång av steg 2-6 omhändertas sedan de särskilda kraven genom exempelvis en justering av en biologisk, fysikalisk-kemisk eller hydromorfologisk kvalitetsfaktor eller justering av en eller flera underliggande parametrar. Detta görs i steg 7 då miljö kvalitetsnormen fastställs. Se mer om den juridiska bakgrunden i avsnitt 2.9.

Figur 1. Flödesschema över stegen i metoden för att fastställa miljö kvalitetsnormer i ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar Natura 2000-områden.

För att kunna utföra bedömningen av om det finns risk att inte uppfylla kvalitetskrav enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen, den så kallade riskbedömningen⁵⁴, behöver vattenmyndigheten först sammanställa samtliga de kvalitetskrav (här benämnt krav på kvalitet) som gäller för ytvattenförekomsten. Detta görs i **steg 2 Sammanställ de olika kraven på kvalitet**.

Därefter görs riskbedömningen. Vid riskbedömningen **steg 3 Riskbedöm: kan kraven på kvalitet uppfyllas?** ska vattenmyndigheten för varje ytvattenförekomst eller grupp av ytvattenförekomster bedöma om den på grund av effekterna av mänsklig verksamhets påverkan, riskerar att inte uppfylla kvalitetskrav enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen. Om det är sannolikt att kvalitetskraven inte kan uppfyllas så fastställs betydande påverkan.

Om riskbedömningen visar att den betydande påverkan som identifierats i påverkansanalysen, kan leda till sådana miljökonsekvenser att habitat och naturtyper förändras i en sådan omfattning att det hindrar uppfyllandet av kraven på kvalitet inklusive de särskilda kraven, så utförs **steg 4 Bedöm behov av förbättringar för att uppfylla kraven på kvalitet**. Förbättringarna ska leda till att reducera den påverkan som identifierats som betydande.

Behovet av förbättringar och reduktionen av påverkanstrycket ska hanteras genom åtgärder. Behovet av förbättringar ska fördelas på källor till påverkan och på åtgärder. I **steg 5 Åtgärdsanalys** bedöms möjliga åtgärder i ytvattenförekomsterna. Den juridiska bakgrunden till detta beskrivs i avsnitt 2.6.

När det behövs omfattande åtgärder för att nå målen och åtgärderna är svåra att genomföra av tekniska eller samhällsekonomiska skäl ska vattenmyndigheterna utreda om kriterier för undantag i 4 kap. 9-10 §§ i vattenförvaltningsförordningen är tillämpliga. Undantag får dock inte meddelas om det innebär att de särskilda kraven inte kan nås. Detta beskrivs kortfattat i **steg 6 Är undantag tillämpliga?** Den juridiska bakgrunden beskrivs i avsnitt 2.7.1 och i avsnitt 2.7.2.

Innan vattenmyndigheten beslutar om undantag bör en kontroll göras mot bedömningen av de ekologiska behoven och bevarandemålen för skyddade arter och naturtyper i ytvattenförekomsterna, se **återkopplingen mellan steg 6 och steg 1** i Figur 1. Tillämpningen av undantag får inte permanent hindra uppfyllandet av kvalitetskraven för andra ytvattenförekomster inom vattendistriktet och inte heller hindra uppfyllandet av de särskilda kraven.

Med stöd av den information som blir utfallet av stegen ovan, kan vattenmyndigheten sedan fastställa miljö kvalitetsnormen i enlighet med 4 kap. 6 § i HVMFS 2019:25. Se **steg 7 Fastställ/revidera miljö kvalitetsnormen – justerad efter de särskilda kraven i Natura 2000-området**.

I **steg 8 Dokumentera** ska vattenmyndigheten dokumentera och redovisa de i steg 1 gjorda bedömningarna av om bestämmelserna för det skyddade området ställer särskilda krav som innebär att en enskild parameter eller kvalitetsfaktor behöver justeras. Bedömningarna och resultaten ska enligt 3 kap. 1 § andra stycket HVMFS 2019:25 redovisas i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas på ett lättförståeligt sätt.

⁵⁴ 9 § HVMFS 2017:20

Den fastställda miljö kvalitetsnormen, inklusive den justerade parametern eller kvalitetsfaktorn ska redovisas i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas och i förvaltningsplan och åtgärdsprogram enligt 4 kap. 6 § HVMFS 2019:25.

3.3 Steg 1a Bedömning av om bevarandemålen, och de ekologiska behoven, innebär särskilda krav

Enligt 3 kap. 2 § HVMFS 2019:25 ska vattenmyndigheten bedöma om bestämmelserna för det skyddade området ställer särskilda krav avseende en enskild parameter eller kvalitetsfaktor.

De vattenanknutna arter och naturtyper som skyddas av Natura 2000-bestämmelserna, har ekologiska behov som behöver tillgodoses för att nå de bevarandemål som uttrycks i bevarandeplanen för området. För att målet gynnsam bevarandestatus ska kunna nås på biogeografisk nivå behöver vissa mått på bevarandestatus för de enskilda Natura 2000-områdena vara uppfyllda. Dessa mått på bevarandestatus utgör bevarandemålen för det enskilda området.

Vattenmyndigheten behöver göra en bedömning av om bevarandemålen i en bevarandeplan, och de ekologiska behov som behöver omhändertas för att nå bevarandemålen, medför särskilda krav inom vattenförvaltningen. Denna bedömning kan behöva ske i samverkan med den organisatoriska del av länsstyrelsen som hanterar förvaltning och skydd av natur. De särskilda kraven ska alltså kunna härledas till bevarandeplanen och bevarandemålen. De särskilda kraven behöver dessutom kunna kopplas till bedömningsgrunderna i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter HVMFS 2019:25.

De särskilda kraven ska därefter beaktas när miljö kvalitetsnormer ska fastställas för de ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000- område (se steg 7). Se mer om detta i avsnitt 2.4

3.3.1 Vad ligger till grund för de särskilda kraven?

De naturtyper och arter som omfattas av Natura 2000-bestämmelserna har behov av viss kvalitet på vatten samt viss kvalitet på strukturer, funktioner och processer i vattenekosystemen (ekologiska behov). Flera av dessa ekologiska behov överensstämmer med kraven på kvalitet för exempelvis god ekologisk status alternativt god ekologisk potential och ska omhändertas när miljö kvalitetsnormer fastställs enligt HVMFS 2019:25.

De särskilda kraven uppkommer efter att vattenmyndigheten gjort en bedömning av bevarandemålen och de ekologiska behov som behöver omhändertas (inom ramen för vattenförvaltningen) för att nå bevarandemålen för de arter och naturtyper som är skyddade enligt Natura 2000-bestämmelserna. Vattenmyndighetens bedömning bör ske i samverkan med den organisatoriska del av länsstyrelsen som hanterar förvaltning och skydd av natur.⁵⁵

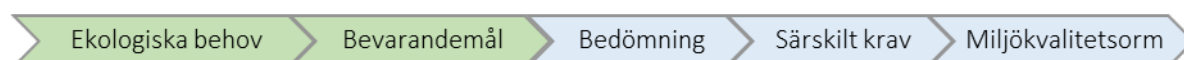
⁵⁵ Se exempelvis 6 och 7 §§ förordning (2017:872) om vattendelegationer

Bedömningen ska främst grunda sig på information i bevarandeplanen. Bevarandeplanens syfte är att beskriva vad som behövs i Natura 2000-området för att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen för de naturtyper och arter som listas i bilagor till art- och områdesskyddsförordningarna (se avsnitt 2.4.1).

Om det inte tillräckligt tydligt framgår i bevarandeplanen vilka vattenrelaterade ekologiska behov arterna eller naturtyperna har i det aktuella Natura 2000 området, kan vattenmyndigheten behöva inhämta ytterligare information från länsstyrelsen. Om det hos länsstyrelsen, efter en sådan förfrågan från vattenmyndigheten, tas fram ny fördjupad information kan det innebära en översyn av befintlig bevarandeplan.

För att de ekologiska behoven ska kunna beaktas av vattenmyndigheten som ett särskilt krav, behöver det framgå av bevarandeplanen vilket behovet är och att det är en förutsättning för att uppnå bevarandemålen i området. Detta måste bedömas för varje Natura 2000-område och de ytvattenförekomster som berörs. Se Figur 2.

Figur 2 Förhållandet mellan några centrala steg som ska göras innan miljö kvalitetsnormen fastställs. De gröna pilarna anger arbete som följer av art- och områdesskyddsförordningarna och utförs av länsstyrelserna och de blå pilarna anger arbete som följer av vattenförvaltningsförordningen och ska utföras av vattenmyndigheterna. Arter och naturtyper har ekologiska behov, dessa formuleras som bevarandemål i bevarandeplanerna (gröna pilarna). I arbetet med vattenförvaltningen bedöms dessa för att få fram de särskilda kraven (blå pilarna). Dessa särskilda krav tillsammans med övriga kvalitetskrav för ytvattenförekomsten går vidare i vattenförvaltningsprocessen innan en miljö kvalitetsnorm slutligen fastställs.

3.3.2 Vilka arter och livsmiljöer kan föranleda särskilda krav?

Exempel på vilka vattenanknutna arter och livsmiljöer som kan föranleda särskilda krav anges i Bilaga A. Det är främst:

- livsmiljöer som omfattas av bilaga 4 i områdesskyddsförordningen (jfr bilaga 1 i art- och habitatdirektivet) och
- arter som omfattas av bilaga 1 i artskyddsförordningen, markerad med ett B (jfr bilaga 2 i art- och habitatdirektivet) och för vilka ett Natura 2000-område är upprättat.

3.3.3 Alla ekologiska behov kan inte omhändertas av särskilda krav

Vissa av de ekologiska behov som Natura 2000-arter och naturtyper har, är behov av en viss kvalitet på vatten samt viss kvalitet på strukturer, funktioner och processer i vattenekosystemen (ekologiska behov).

För att kunna beaktas som ett särskilt krav behöver det finnas en koppling till bedömningsgrunderna för de biologiska, fysikalisk-kemiska eller hydromorfologiska kvalitetsfaktorer, d.v.s. bilagorna till HVMFS 2019:25. De särskilda kraven måste alltså gå att koppla till minst någon av de kvalitetsfaktorer och/eller parametrar som används inom vattenförvaltningen.

Med "koppla" avses i denna vägledning att det särskilda kravet fångas upp av en specifik parameter eller del av en parameter som ingår i en kvalitetsfaktor. Det särskilda kravet kan även fångas upp av hela kvalitetsfaktorn eller rymmas inom beskrivningen av kvalitetsfaktorn. Det kan också vara fråga om exempelvis en organism som ingår i ett index.

Det kan finnas ekologiska behov hos arter och livsmiljöer som inte kan kopplas till bedömningsgrunderna, därför att det inte finns någon parameter eller kvalitetsfaktor som fångar upp de behov av kvalitet som arten eller livsmiljön har. Dessa övriga behov som inte kan hanteras inom ramen för miljö kvalitetsnormen för ytvatten, kan endast hanteras inom myndigheternas befintliga art- och områdesskyddsarbete.

Havs- och vattenmyndighetens tolkning av vattenförvaltningsförordningen och vattendirektivet är att normerna ska stödja och bidra till uppnåendet av eller upprätthållandet av de vattenrelaterade bevarandemålen för Natura 2000-området, genom att säkerställa rätt vattenkvalitet för berörda arter och naturtyper se mer i 2.4.4. Syftet är alltså inte att miljö kvalitetsnormerna för vatten ensamt ska leda till uppnåendet av gynnsam bevarandestatus. Innan vattenmyndigheten fastställer miljö kvalitetsnormen bör en återkoppling göras mellan steg 6 och steg 2 i Figur 1. Detta för att bedöma om de särskilda kraven som härrör från det skyddade området kan uppfyllas eller inte. I denna bedömning bör vattenmyndigheterna förhålla sig till osäkerheten kring åtgärdernas effekt.

3.3.4 Vilka ytvattenförekomster berörs av särskilda krav?

Vattenmyndigheterna behöver bedöma vilka ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett skyddat område.⁵⁶

Vattenmyndigheten behöver sedan överföra de ekologiska behoven och bevarandemålen, som utgår från det enskilda Natura 2000-området, till de specifika ytvattenförekomster som identifierats.

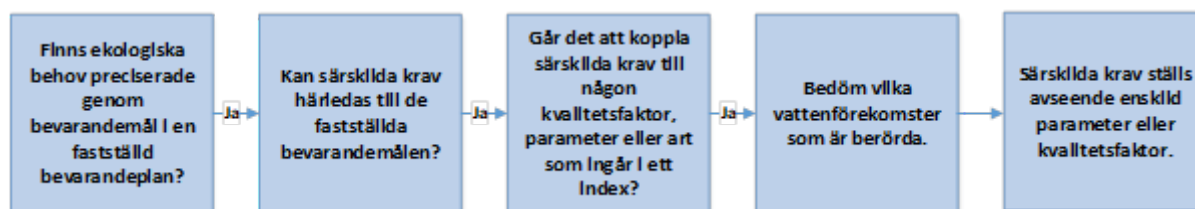
Sammanfattning:

- De särskilda kraven ska kunna härledas till en fastställd bevarandeplan och bevarandemålen i denna. Det innebär att särskilda krav ska kunna motiveras och beskrivas som en förutsättning för att uppnå ett bevarandemål.
- De särskilda kraven ska kunna kopplas till en kvalitetsfaktor eller en parameter. Det innebär att särskilda krav ska kunna fångas upp av en specifik parameter eller del av en parameter som ingår i en kvalitetsfaktor. De kan även fångas upp av hela kvalitetsfaktorn eller rymmas inom beskrivningen av en kvalitetsfaktor. Det kan också vara fråga om exempelvis en organism som ingår i ett index.
- Vattenmyndigheten kan i vissa fall behöva mer kunskaper om de ekologiska behoven och bevarandemålen än vad som framgår av bevarandeplanerna. Då ska vattenmyndigheten efterfråga kompletterande information från den organisatoriska del av länsstyrelsen som arbetar med förvaltning och skydd av natur.⁵⁷

⁵⁶ 3 kap 2 § HVMFS 2019:25

⁵⁷ 6-7 §§ förordningen (2017:872) om vattendelegerationer.

Figur 3 Steg 1 – Bedömning av om bevarandemålen och de ekologiska behov, som behöver omhändertas för att nå bevarandemålen, innebär särskilda krav samt beskrivning av de särskilda kraven - kan illustreras i denna process.

3.4 Steg 1b Beskrivning av de särskilda kraven

Om utfallet av vattenmyndighetens bedömning blir att det i ytvattenförekomsten finns särskilda krav med anledning av det skyddade området, så ska de särskilda kraven (på ekologisk kvalitet) beskrivas.

Vattenmyndigheten kan behöva beskriva de särskilda kraven utifrån bevarandemål som är formulerade på olika sätt och med varierande tydlighet gällande vilka ekologiska behov som behöver tillgodoses. Som nämns ovan under steg 1a behöver de särskilda kraven kunna kopplas till bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25, d.v.s. till en kvalitetsfaktor eller parameter.

Vattenmyndigheten ska dokumentera och redovisa de bedömningar och resultat som görs. Detta följer av 3 kap. 2 § HVMFS 2019:25.

Figur 4 Exempel på hur särskilda krav kan beskrivas.

Exempel på hur **särskilda krav** kan beskrivas:

- Justerad klassgräns för den samlade statusen:
god ekologisk status istället för måttlig ekologisk status
- Justerad klassgräns för en kvalitetsfaktor:
hög konnektivitet i vattendrag istället för god konnektivitet i vattendrag
- Justerad klassgräns för en parameter:
hög specifik flödeseffekt i vattendrag, istället för god specifik flödeseffekt i vattendrag
- Justerad kvalitetsfaktor genom precisering:
basflödet i vattendraget får inte understiga $x \text{ m}^3/\text{s}$
- Justerad parameter:
i högst 25 % av vattendragets längd avviker vattendragsfårans botten substrat väsentligt jämfört med referensförhållandet (ange morfologisk typ)

En justering på parameternivå är det som Havs- och vattenmyndigheten ser som eftersträvärt.

3.4.1 När bevarandemålen anger en viss samlad status eller viss status för en enskild kvalitetsfaktor eller parameter

När det direkt i bevarandemålet anges att en art eller livsmiljös ekologiska behov, motsvarar det som krävs för att en viss kvalitetsfaktor eller parameter ska ha exempelvis hög status, bör vattenmyndigheten utgå från detta.

Det särskilda kravet blir då att den specifika kvalitetsfaktorn eller parametern måste ha hög status. För att en hel kvalitetsfaktor ska kunna fastställas till exempelvis hög status behöver samtliga ingående parametrar kräva hög status. Samma gäller när det i bevarandemål anges att den samlade ekologiska statusen/potentialen behöver vara exempelvis god. Det särskilda kravet blir då god ekologisk status/potential. I dessa fall behöver samtliga ingående kvalitetsfaktorer och parametrar ha god ekologisk status.

I de fall bevarandemålen är otydliga eller de ekologiska behoven inte framgår tydligt av bevarandeplanen bör vattenmyndigheten efterfråga ytterligare information om detta hos länsstyrelsen.

Nedan ges exempel på olika formuleringar av bevarandemål, som direkt har en koppling till en viss status för en enskild kvalitetsfaktor eller parameter enligt bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25. Exempel ges även på hur de särskilda kraven skulle kunna se ut.

Bevarandemål: *"God ekologisk status enligt vattenförvaltningen/vattendirektivet" alternativt "Hög ekologisk status enligt vattenförvaltningen"*

Bevarandemålet är, som det får förstås, formulerat som att den samlade ekologiska statusen behöver uppnå god (alternativt hög) status för att målet för Natura 2000-området ska nås.

Vattenmyndigheten bör i sin bedömning inhämta stöd från den organisatoriska del av länsstyrelsen som arbetar med förvaltning och skydd av natur. För att det ekologiska behovet ska kunna överföras till ett särskilt krav behöver det framgå av bevarandeplanen varför bevarandemålen inom området förutsätter exempelvis god ekologisk status. Om bevarandeplanen ger stöd för att de vattenrelaterade ekologiska behov som behöver tillgodoses för att nå bevarandemålet, motsvarar en samlad god (alternativt hög) ekologisk status, dvs att alla kvalitetsfaktorer och ingående parametrar behöver nå god (alternativt hög) status, blir det särskilda kravet "god (alternativt hög) ekologisk status".

Om bevarandeplanen inte ger stöd för att god (alternativt hög) status krävs för alla ingående kvalitetsfaktorer och parametrar för att uppnå bevarandemålet, bör vattenmyndigheten efterfråga ett förtydligande från länsstyrelsen. Annars finns risk att den miljö kvalitetsnormen som beslutas, kommer att ställa för långtgående krav.

Bevarandemål: *"Hög status för konnektivitet i vattendrag"*

Bevarandemålet är formulerat som att hög status för kvalitetsfaktorn konnektivitet i vattendrag ska uppnås.

Det finns i detta fall en tydlig koppling till en kvalitetsfaktor. Om bevarandeplanen ger stöd för att det är båda de ingående parametrarna (d.v.s. Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag samt Konnektivitet i sidled till närområdet och svämplan i vattendrag) som behöver ha hög status, blir det särskilda kravet "hög status för kvalitetsfaktorn konnektivitet". Om det av

bevarandeplanen framgår att det enbart är en av parametrarna, exempelvis Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning som behöver ha hög status blir det särskilda kravet "hög status för parametern Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning". Vattenmyndigheten bör i sin bedömning ta hjälp av länsstyrelsen.

3.4.2 När bevarandemålen inte anger någon status för en enskild kvalitetsfaktor eller parameter

I många fall saknar bevarandemålen en direkt hänvisning till ytvattenförekomstens samlade ekologiska status/potential eller till en kvalitetsfaktor eller parameter. Exempelvis kan bevarandemål vara formulerade som att en art ska uppnå ett visst populationsmål eller att en naturtyp ska uppnå en viss areal. I de fallen bör vattenmyndigheten ta hjälp av samt begära in kompletterande information från länsstyrelsen, i sitt arbete med att formulera de särskilda kraven.

När vattenmyndigheten i steg 1a bedömer om bestämmelserna för det skyddade området ställer särskilda krav, behöver de avgöra om det finns en koppling till bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25. Det särskilda kravet behöver fångas upp antingen av en kvalitetsfaktor eller en specifik parameter eller del av parameter, för att det ska anses vara en tillräcklig koppling till bedömningsgrunderna. Att kravet kan rymmas inom beskrivningen av en kvalitetsfaktor anses också tillräckligt.

Nedan ges exempel på olika formuleringar av bevarandemål och hur vattenmyndigheten skulle kunna koppla dem till bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25 för att få fram ett eller flera särskilda krav.

Bevarandemål: "Fria vandringsvägar upp- och nedströms"

Fria vandringsvägar för den eller de Natura 2000-arter eller för livsmiljöer utpekade typiska arterna, som området är avsett att skydda, skulle kunna leda till ett särskilt krav i form av hög status för parametern konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag. För att det ekologiska behovet ska kunna överföras till ett särskilt krav behöver det framgå av bevarandeplanen varför bevarandemålet inom området förutsätter hög status för parametern konnektivitet i uppströms och nedströms riktning. Vattenmyndigheten bör, när de gör sin bedömning, ta stöd och inhämta kompletterande information från den organisatoriska del av länsstyrelsen som arbetar med förvaltning och skydd av natur.

Bevarandemål: "Basflödet⁵⁸ i vattendraget ska inte understiga $x \text{ m}^3/\text{s}$ " alternativt *"En naturlig vattenföring"*

En art eller en livsmiljös ekologiska behov kan vara behov av viss mängd vatten, vid viss tidpunkt och med viss varaktighet. Ett bevarandemål som är formulerat som "Basflödet i vattendraget ska inte understiga $x \text{ m}^3/\text{s}$ ", går inte att koppla till någon särskild parameter ingående i kvalitetsfaktorn "Hydrologisk regim i vattendrag". Skrivningen rymms dock inom beskrivningen av kvalitetsfaktorn i bedömningsgrunderna (se bilaga 3 HVMFS 2019:25). Detta är enligt Havs- och vattenmyndigheten en tillräckligt tydlig "koppling" till bedömningsgrunderna för att kunna generera ett särskilt krav.

⁵⁸ **Basflöde:** Det finns oftast vatten i svenska vattendrag även under torrperioder och det beror på att vattendragen har ett stadigt inflöde av vatten från grundvattnet. Detta inflöde av grundvatten kallas basflöde. Även utflöde från sjöar och dammar och andra magasin bidrar till detta flöde.

Ett bevarandemål som anger "En naturlig vattenföring" skulle kunna leda till ett särskilt krav på hög status för exempelvis kvalitetsfaktorn hydrologisk regim. Det är särskilt viktigt att det av bevarandeplanen framgår varför det krävs naturlig vattenföring för att nå bevarandemålen i det utpekade området.

Bevarandemål: *"Livskraftiga bestånd av tjockskalig målarmussla"*

När ett bevarandemål är formulerat på detta sätt bör vattenmyndigheten, när de gör sin bedömning, ta stöd och inhämta kompletterande information från länsstyrelsen.

En förutsättning för livskraftiga bestånd av tjockskalig målarmussla, i de ytvattenförekomster som omfattas av bevarandemålet för arten, är, förutom god vattenkvalitet att någon av värdfiskarna förekommer, exempelvis benlöja, elritsa, gärs och stensimpa. Det finns en koppling till kvalitetsfaktorn konnektivitet i vattendrag. Denna kvalitetsfaktor utgörs av två parametrar, konnektivitet i uppströms- och nedströmsriktning i vattendrag samt konnektivitet i sidled till närområde och svämplan i vattendrag. Ett särskilt krav skulle kunna innebära en justering av parametern konnektivitet i uppströms- och nedströms riktning i vattendrag enligt följande: "Konnektivitet i uppströms- och nedströms riktning ska omfatta fiskarterna benlöja, elritsa, gärs och stensimpa".

Bevarandemål: *"Flodpärlmusslan ska förekomma i livskraftiga bestånd"*

Ett exempel på bevarandemål kan vara att flodpärlmusslan ska förekomma i livskraftiga bestånd. Av bevarandeplanen och tillhörande underlag kan exempelvis framgå att, för att flodpärlmusslan ska kunna fortplanta sig behövs ett reproducerande bestånd av lax eller öring. Flodpärlmusslan har även behov av klara, syrerika och näringsfattiga vatten. Det är störst chans att påträffa flodpärlmussla i vattendrag med relativt höga pH-värden och klart och ofärgat vatten. Vattnet ska ha stabila pH-värden på minst 6,2. Flodpärlmusslor lever framförallt på hårbotten med grus, sten, block och klarar inte livsmiljöer där oorganiskt material sedimenterar. Ovanstående ekologiska behov kan leda till flera särskilda krav enligt nedan.

- För att flodpärlmusslan ska kunna fortplanta sig behövs ett reproducerande bestånd av lax eller öring i en omfattning av antal laxfiskungar $\geq 5/100$ m² som minimivärde. Detta ekologiska behov kan kopplas till kvalitetsfaktorn fisk i vattendrag och parametern VIX-index i vilken täthet av lax och öring ingår som en indikator. Ett särskilt krav skulle kunna bli att det i vattenförekomsten/ vattenförekomsterna ska finnas ett bestånd av lax eller öring i en omfattning av antal laxfiskungar $\geq 5/100$ m² som minimivärde.
- Flodpärlmusslan har behov av klara, syrerika och näringsfattiga vatten. Halten av total fosfor får inte överstiga x µg/l. Detta ekologiska behov kan kopplas till kvalitetsfaktorn Näringsämnen i vattendrag och den ingående parametern totalfosfor och motsvarar hög status enligt bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25. Ett särskilt krav kan bli exempelvis Halten total fosfor får inte överstiga x µg/l.
- De yngsta stadierna av flodpärlmussla kräver botten med god genomströmning av syrerikt vatten. Om finpartikulärt oorganiskt material (<1 mm) sedimenterar och sätter igen mellanrummen mellan gruskorn och småstenar minskar syrehalten i bottenarna. Flodpärlmusslans krav på bottenstrukturer är hårbotten med grus, sten, block. Andelen finkornigt (<1 mm) oorganiskt material får maximalt vara 25 % som andel av partiklar i bottenstrukturer. Det ekologiska behovet kan kopplas till kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd

i vattendrag och parametern vattendragsfårans bottenstrukt. Ett särskilt krav kan bli: I högst 25 % av vattendragets längd avviker vattendragsfårans bottenstrukt väsentligt jämfört med referensförhållandet. (Hur stora dessa arealer behöver vara framkommer efter bedömningen av behovet av förbättringar i steg 4).

- De yngsta stadierna av flodpärlmussla kräver botten med god genomströmning av syrerikt vatten. Om finpartikulärt oorganiskt material (<1 mm) sedimenterar och sätter igen mellanrummen mellan gruskorn och småstenar så minskar syrehalten i bottenarna. Sedimentation av finkornigt (<1 mm), oorganiskt material ska vara <25 % andel av partiklar som maxvärde. För att säkerställa att det på vattenförekomsternas botten inte sedimenterar finkornigt oorganiskt material behövs en viss flödeseffekt i vattenförekomsten. Detta ekologiska behov kan kopplas till kvalitetsfaktorn hydrologisk regim i vattendrag och parametern specifik flödeseffekt. Specifik flödeseffekt kan beskrivas som den kraft per meter vattendragslängd som finns tillgänglig för att utföra de fysiska processerna i vattendraget i form av erosion, sedimentation och transport av material vilket skapar habitat och livsmiljöer. Ett särskilt krav kan bli: Den specifika flödeseffekten ska säkerställa att oorganiskt material i form av finkorniga partiklar (<1 mm) sedimenterar till en större andel än 25 %. (Vilken denna specifika flödeseffekt behöver vara i de vattenförekomster där miljö kvalitetsnormer ska fastställas, framkommer efter bedömningen av behovet av förbättringar i steg 4).

Särskilda krav kan sammanfalla för flera naturtyper och arter inom Natura 2000.

När det uppkommer flera särskilda krav i en ytvattenförekomst på grund av flera arter och naturtyper behov, bör vattenmyndigheten bedöma möjligheten att fånga upp dem genom det eller de särskilda krav som bäst sammanfattar de ekologiska behoven.

3.5 Steg 2. Sammanställ de olika kraven på kvalitet

I detta steg sammanställs samtliga krav på kvalitet som gäller för den ytvattenförekomst för vilken miljö kvalitetsnormen ska fastställas. Det ska framgå vad som härrör från ordinarie vattenförvaltningsprocess (blåa rutan i flödesschemat) samt vad som härrör från bestämmelserna om det skyddade området (gröna rutan i flödesschemat), d.v.s. de särskilda kraven.

Vattenmyndigheterna ska bedöma vilket av kraven på kvalitet som utgör det strängaste kravet. Vad som avses med "strängaste kravet" måste bedömas för varje Natura 2000-område och de ytvattenförekomster som berörs. Vid eventuell konflikt mellan olika krav på kvalitet får det skyddsintresse som innebär det strängaste kravet styra. Det är vattenmyndigheten som bedömer detta, se mer i avsnitt 2.4.2, 3.2.3 och 3.5.1.

3.5.1 Sammanställ de olika kraven på kvalitet inför riskbedömning

Vid översyn av miljö kvalitetsnormerna, såväl den som ska ske inom ramen för ordinarie förvaltningscykel som de som kommer att ske inför kommande omprövningar av vattenkraften enligt den nationella planen, ska en riskbedömning utföras. Vad riskbedömningen omfattar redovisas i steg 3.

Eftersom riskbedömningen ska göras mot samtliga kvalitetskrav i 4 kap. vattenförvaltningsförordningen, det vill säga även de särskilda krav som genererats på grund av

bestämmelserna för det skyddade området, behöver samtliga krav på kvalitet först identifieras och sammanställas. Exempelvis gäller följande olika krav på kvalitet:

- **För samtliga ytvattenförekomster gäller** att status inte får försämrats⁵⁹.
- **För alla naturliga ytvattenförekomster gäller** att god ekologisk status ska uppnås, såvida inte undantag beslutats.⁶⁰
- **För ytvattenförekomster förklarade som kraftigt modifierade (KMV) gäller** att god ekologisk potential ska nås, såvida inte undantag beslutats.⁶¹
- **För ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område gäller** att miljö kvalitetsnormen ska bidra till att målet gynnsam bevarandestatus nås eller upprätthålls.⁶²

Det är viktigt att vattenmyndigheten särskiljer de krav på kvalitet som uppkommer på grund av ett Natura 2000-område (dvs de särskilda kraven), från kraven som i övrigt gäller på ekologisk status eller ekologisk potential och dokumenterar dem. Detta eftersom kraven på kvalitet ska hanteras på olika sätt. I steg 6 då undantag ska övervägas gäller exempelvis olika bestämmelser för de särskilda kraven och de krav som gäller i övrigt för ekologisk status eller potential.

3.6 Steg 3 Riskbedömning: Kan kraven på kvalitet uppfyllas?

En förutsättning för att fastställa en miljö kvalitetsnorm för ytvattenförekomsten är att en riskbedömning⁶³ utförs. Vid riskbedömningen avgörs om de kvalitetskrav som gäller för ytvattenförekomsten kan uppfyllas inom kommande förvaltningsperiod eller inte.

Riskbedömningen är en förutsättning för att fastställa/revidera nya miljö kvalitetsnormer.

Se mer om detta i avsnitt 2.6.

Om de olika kvalitetskrav som gäller för ytvattenförekomsten kan uppfyllas eller inte inom kommande förvaltningsperiod avgörs av:

- den befintliga statusen för ytvattenförekomsterna enligt senast tillgängliga underlag
- statusen i Natura 2000-området,
- omfattningen av befintlig påverkan eller den påverkan som ytvattenförekomsten under förvaltningsperioden kan komma att bli utsatt för, samt
- uppgifter från bevarandeplanen om hot och påverkan

Uppgifter om befintlig påverkan och den inom förvaltningsperioden eventuellt förändrade påverkan, hämtas från den kartläggning och analys som vattenmyndigheterna utför enligt vattenförvaltningsförordningen och 8 § HVMFS 2017:20 (den blå rutan i flödesschemat). Till dessa uppgifter läggs information från bevarandeplanerna om hot och påverkan (den gröna rutan i flödesschemat). Den sistnämnda informationen ska inhämtas från länsstyrelserna.

⁵⁹ Se 4 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

⁶⁰ Se 4 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

⁶¹ Se 4 kap. 4 a § vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

⁶² Se 4 kap 6 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Kvalitetskraven för skyddade områden skall fastställas så att alla normer och mål uppfylls senast den 22 december 2015, om inte annat följer av den lagstiftning enligt vilken de skyddade områdena har fastställts.

⁶³ Se 9 § HVMFS 2017:20

Riskbedömningen i detta steg, ska resultera i information om vilka miljökonsekvenserna blir, av den samlade påverkan från mänskliga verksamheter, dels den som identifierats i påverkansanalysen enligt vattenförvaltningsförordningen, dels uppgifterna om hot och påverkan från bevarandeplanen. Exempelvis så kan påverkan av vattenuttag och bortledning av vatten leda till att livsmiljöer i ytvattenförekomsterna förändras i sådan omfattning att arters och naturtyper behov av kvalitet inte kan uppfyllas. Vattenuttag och bortledningen av vatten kan vara så betydande att det inte finns vatten tillräckligt för att möta fiskens behov då den ska vandra uppströms till sina lekområden.

Om det på grund av den samlade påverkan finns risk för miljökonsekvenser i form av förändrade livsmiljöer som leder till att kraven på kvalitet inte kan uppfyllas, ska detta dokumenteras tillsammans med den typ och omfattning av påverkan som bedöms vara betydande för att uppfylla kraven på god ekologisk status/potential. Betydande påverkan är den som ensam eller tillsammans med övrig påverkan kan leda till att kvalitetskrav inte kan uppfyllas (se avsnitt 2.6 och 3 § i HVMFS 2017:20).

3.7 Steg 4 – Bedöm behov av förbättringar

Uppgifter om de förbättringar som behövs för att följa kraven på kvalitet ska finnas med i processen då miljö kvalitetsnormer fastställs. Uppgifterna behövs för att kunna rikta åtgärder för att åstadkomma de krav på förbättringar för att följa miljö kvalitetsnormer som ska anges i åtgärdsprogram enligt miljöbalken (5 kap. 9 § andra stycket 3).

Av dokumentationen av miljökonsekvenserna från riskbedömningen i steg 3 ska det vara möjligt att göra en kvantitativ uppskattning av behovet av förbättringar för att uppfylla kraven på kvalitet inklusive de särskilda kraven.

Uppgifter om de förbättringar som behövs för att följa kraven på kvalitet ska finnas med i processen då miljö kvalitetsnormer fastställs. Att utreda förbättringsbehov är en förutsättning för att kunna fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvatten. För ytvattenförekomster som utgör, utgör del av eller påverkar ett skyddat område ska miljö kvalitetsnormen fastställas så att det inte hindrar att kraven på kvalitet, som följer av det skyddade området, kan följas. Det innebär att förbättringsbehoven bör delas in i två typer. Den första typen är de förbättringsbehov som identifierats som nödvändiga för att uppnå krav på kvalitet som följer av det skyddade området (särskilda krav). Den andra typen är de förbättringsbehov som identifierats som nödvändiga för att uppnå god ekologisk status eller god ekologisk potential. Det är bara den andra typen av förbättringsbehov som kan ligga till grund för undantag hos ytvattenförekomster med skyddade områden. Det är inte tillåtet att besluta om undantag som leder till att åtgärder inte genomförs för att möta det skyddade områdets krav, alltså att Natura 2000-områdets bidrag till att gynnsam bevarandestatus inte försämrats samt de behov av förbättringar som eventuellt finns för att uppfylla gynnsam bevarandestatus.

3.8 Steg 5 Åtgärdsanalys – bedöm möjliga åtgärder

Som en del i arbetet med att fastställa miljö kvalitetsnormer för vatten ingår att utvärdera vilka möjliga åtgärder som kan genomföras och vilken effekt de kan medföra.

Åtgärdsanalysens preliminära bedömning av åtgärdernas nytta, och därmed hur sannolikt det är att kvalitetskraven kan uppnås, möjliggör för vattenmyndigheten att i nästa steg

(steg 6) kunna utvärdera behovet av undantag. Precis som i steg 4 är det här viktigt att hålla isär vilka åtgärder som behövs för att uppnå kraven på kvalitet som hänför sig till det skyddade området (så kallade särskilda krav) från vad som behövs för att uppnå god ekologisk status eller potential. Detta eftersom det i nästa steg inte är tillåtet att besluta om undantag som leder till att åtgärder inte genomförs för att möta det skyddade områdets behov av förbättringar.

Åtgärdsanalysen behövs även för att kunna ligga till grund för åtgärdsprogrammen. Vad ett åtgärdsprogram ska innehålla framgår bland annat av 5 kap 9 § miljöbalken samt 6 kap. vattenförvaltningsförordningen. se avsnitt Utvärdering av möjliga åtgärder i avsnitt 2.7.

Vattenmyndighetens åtgärdsanalys behöver även inkludera de bevarandeåtgärder som framgår av bevarandeplanen och som kan härledas till de särskilda kraven till följd av Natura 2000-skyddet.

3.8.1 Bedöm möjliga åtgärder

Som en del i arbetet med att fastställa miljö kvalitetsnormer för vatten ingår att utvärdera vilka möjliga åtgärder som kan genomföras, vilken effekt de kan medföra och hur de sammantaget kan leda till att miljö kvalitetsnormerna kan uppfyllas. Vattenmyndigheten bör identifiera samtliga tänkbara åtgärder för att hantera det förbättringsbehov som framkommit som resultat av steg 4 och kvantifiera effekterna av dessa. De åtgärder som är relevanta för de vattenrelaterade aspekterna av Natura 2000-områdenas ekologiska behov bör tas med i analysen. Åtgärder som finns identifierade i bevarandeplaner och andra dokument såsom regionala och kommunala åtgärdsplaner och som bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsnormen bör ingå. Även de åtgärder som ska redovisas till EU kommissionen i handlingsplan för Natura 2000, så kallad PAF⁶⁴ bör ingå. I analysen bör också beaktas var åtgärderna kan genomföras och var de får effekt så att vattenmyndigheten skapar sig en helhetsbild över avrinningsområdet.

3.8.2 Bedöm genomförbarheten

I 6 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen framgår att vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram ska beakta de analyser som avses i 3 kap. vattenförvaltningsförordningen samt artikel 11.3 och 11.4 i vattendirektivet. Grundläggande åtgärder är bl.a. de som krävs för att genomföra art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. Dessa ska således inkluderas i åtgärdsprogrammen för vatten, eller i vart fall hänvisas till om de finns i bevarandeplaner eller andra dokument. Se mer om detta i avsnitt 2.8.

Det innebär att vattenmyndigheten bör uppskatta vilken del av förbättringsbehovet som uppkommer från de särskilda kraven. Vattenmyndigheten ska beskriva om det kvarstår ett förbättringsbehov och uppskatta hur det kan åtgärdas, exempelvis genom:

- tillsyn (och eventuell omprövning) av verksamheter som kan ha betydande påverkan på möjligheten att uppfylla miljö kvalitetsnormen
- länsstyrelsernas planerade åtgärder för att restaurera vattendrag och sjöar, exempelvis i projekt finansierade med EU LIFE medel och/eller havs- och vattenmiljöanslag.

⁶⁴ DRAFT PRIORITISED ACTION FRAMEWORK (PAF) FOR NATURA 2000 IN SWEDEN- lägg in faktaruta om detta i web-vägledningen

3.9 Steg 6 Är undantag tillämpliga?

Vattenmyndigheten ska fatta beslut om undantag när kriterierna i 4 kap. 9 § (förlängd tidsfrist) respektive 4 kap. 10 § (mindre strängt krav) vattenförvaltningsförordningen är uppfyllda.

Hur bestämmelserna om undantag i form av förlängd tidsfrist och mindre stränga kvalitetskrav ska tillämpas i skyddade områden beskriver Havs- och vattenmyndigheten i särskild vägledning.⁶⁵

Undantag enligt vattenförvaltningsförordningen får inte tillämpas så att de särskilda kraven med anledning av Natura 2000-områdena åsidosätts.

Tillämpningen av undantag får inte heller permanent hindra eller äventyra uppfyllandet av kvalitetskraven för andra ytvattenförekomster inom vattendistriktet, enligt 4 kap. 16 § vattenförvaltningsförordningen. Se mer om den juridiska bakgrunden till detta i avsnitt 2.8.

Innan vattenmyndigheten fastställer miljö kvalitetsnormen inklusive ett eventuellt undantag bör en återkoppling göras mellan steg 6 och steg 2 i Figur 1. Detta för att bedöma om de särskilda kraven som härrör från det skyddade området kan uppfyllas eller inte. I denna bedömning bör vattenmyndigheterna förhålla sig till osäkerheten kring åtgärdernas effekt.

3.10 Steg 7 Fastställa/revidera miljö kvalitetsnormen - justera efter de särskilda kraven från Natura 2000-området

Om kriterier för skyddade områden enligt 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen är uppfyllda ska vattenmyndigheten fastställa miljö kvalitetsnormen för ytvattenförekomsten så att det framgår vilken eller vilka kvalitetsfaktorer eller parametrar som är justerad med anledning av de särskilda krav som följer av det skyddade området. 4 kap. 6 § HVMFS 2019:25

Strängaste kravet gäller i en ytvattenförekomst som utgör, utgör del av eller påverkar skyddade områden och ska få genomslag vid fastställande av miljö kvalitetsnormen, se avsnitt 2.5.1.

Särskilda krav kan leda till justering av en kvalitetsfaktor som ingår i ekologisk status respektive potential enligt 4 kap. 6 § HVMFS 2019:25. Med justering av kvalitetsfaktor avses även justering på parameternivå.

En justering på parameternivå är det som Havs- och vattenmyndigheten ser som eftersträvaransvärt. Denna form av hantering av de särskilda kraven vid fastställande av miljö kvalitetsnormen, ger minst risk för att den fastställda normen omfattar krav som inte kan motiveras utifrån ett ekologiskt behov. Justeringar på parameternivå möjliggör att arters och naturtyper ekologiska behov kan tas omhand utan att detta medför exempelvis höjning av en hel kvalitetsfaktor. Se exempel på detta i avsnitt 2.9 *Att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvatten.*

En justering av en parameter eller kvalitetsfaktor ställer relativt höga krav på kunskap om de ekologiska behoven hos arterna och naturtyperna som ska skyddas i ytvattenförekomsterna

⁶⁵ Vägledning för 4 kap. 9-10 §§ vattenförvaltningsförordningen (2004:660) om förlängd tidsfrist och mindre stränga krav – undantag från att nå en god status/potential till 2015, se särskilt sidan 39-40 om skyddade områden, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:12 LÄNK

Att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper

(resultat från steg 1) samt om känsligheten hos de arter och naturtyper för den påverkan som fastställts i ytvattenförekomsten (resultat från steg 3).

Nedan anges olika exempel på hur en miljö kvalitetsnorm skulle kunna se ut.

Exempel Flodpärlmussla (se även 3.2.5)

Tabell 2 Exempel Flodpärlmussla

Vattenförekomst namn och EU-ID	Miljö kvalitetsnorm för Ekologisk status
Vattenförekomst som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område (SE=XX) Flodpärlmussla	God ekologisk status år x med justering av kvalitetsfaktorn Fisk i vattendrag enligt följande, - Laxfiskungar ska förekomma i en täthet av $\geq 5/100$ m². med justering av kvalitetsfaktorn Näringsämnen enligt följande - Hög status för parametern Totalfosfor i vattendrag med justering av kvalitetsfaktorn Morfologiskt tillstånd i vattendrag enligt följande: - Hög status för morfologisk tillstånd i den del av ytvattenförekomsten som utgör flodpärlmusslans livsmiljö (se bevarandeplanen). <i>alternativt</i> - I högst 25 % av vattendragets längd avviker vattendragsfårans botten substrat väsentligt jämfört med referensförhållandet (ange morfologisk typ). med justering av kvalitetsfaktorn hydrologisk regim i vattendrag enligt följande: - den specifika flödeseffekten ska säkerställa att oorganiskt substrat i form av finkorniga partiklar (<1 mm) sedimenterar till en större andel än 25 % och god status för övriga kvalitetsfaktorer

Exempel Svämlövskog

Tabell 3. Formulering av miljö kvalitetsnorm i skyddade områden kan innebära att en kvalitetsfaktor (till exempel hydrologisk regim) utöver en viss status (till exempel god) behöver preciseras ytterligare (till exempel X m³/s i basflöde, en varaktig vårtopp om över X m³/s under 25 dagar vart 4:e år) för att säkerställa gynnsam bevarandestatus för en naturtyp, i detta exempel svämlövskog. Detsamma bör kunna gälla för naturtyperna svämäng (6450) och svämädellövskog (91F0)

Vattenförekomst namn och EU-ID	Miljö kvalitetsnorm för Ekologisk status
Vattenförekomst som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område (SE=XX) med bevarandemål för livsmiljön Svämlövskog (91E0)	God ekologisk status år x - med hög status för Konnektivitet bibehållen god status för övriga kvalitetsfaktorer men med justering avseende kvalitetsfaktorn Hydrologisk regim enligt följande: - X m³/s i basflöde samt - En varaktig vårtopp om över x m³/s under 25 dagar vart 4:e år.

Exempel Tjockskalig målarmussla

Tabell 4 Exempel Tjockskalig målarmussla

Vattenförekomst namn och EU-ID	Miljö kvalitetsnorm för Ekologisk status/potential
Vattenförekomst som utgör, utgör del av eller påverkar ett Natura 2000-område (SE=XX) med bevarandemål för arten Tjockskalig målarmussla	God ekologisk status år x med justering avseende kvalitetsfaktorn Hydrologisk regim enligt följande: - Lågvattenföringen får inte understiga 3 m³/s alternativt 90 % av modellerat basflöde. med justering av parametern konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag enligt följande: - Någon av fiskarterna benlöja, elritsa, gärs och stensimpa ska finnas med en stabil population. och god status för övriga kvalitetsfaktorer

3.11 Steg 8 Dokumentera

Vattenmyndighetens bedömningar och resultat av om bestämmelserna för det skyddade området ställer särskilda krav avseende en enskild parameter eller kvalitetsfaktor ska dokumenteras och redovisas i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas. Vattenmyndigheten ska med hänsyn till de krav som ställs i 2 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen sammanfatta och presentera informationen på ett lättförståeligt sätt. Se 3 kap. 2 § HVMFS 2019:25.

Vid fastställande av miljö kvalitetsnormer ska den justerade parametern eller kvalitetsfaktorn redovisas i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas och i förvaltningsplan och åtgärdsprogram i enlighet med 5-7 §§ HVMFS 2015:34. Se 4 kap. 6 § HVMFS 2019:25

Krav på dokumentation följer även av 4 kap. 13 § HVMFS 2019:25.

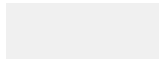
Bilaga A Sötvattensanknutna naturtyper och arter som kan föranleda särskilda krav då miljö kvalitetsnormer för vatten ska fastställas

Tabell 1. Exempel på sötvattensanknutna naturtyper och arter som kan föranleda särskilda krav då miljö kvalitetsnormer för vatten ska fastställas. Listan för arter omfattar B- respektive N-arter i artskyddsförordningen (motsvarar bilaga II och IV i art- och habitatdirektivet). Listan är preliminär och kan revideras om behov uppstår..

Naturtyper	Bilaga (92/43/EEG)	Artskyddsförordningen
Estuarier (1130)	I	
Näringsfattiga slättsjöar (3110)	I	
Ävjestrandssjöar (3130)	I	
Kransalgsjöar (3140)	I	
Naturligt näringsrika sjöar (3150)	I	
Myrsjöar (3160)	I	
Större vattendrag (3210)	I	
Alpina vattendrag (3220)	I	
Mindre vattendrag (3260)	I	
Fuktängar (6410)	I	
Högörtängar (6430)	I	
Svämängar (6450)	I	
Svämlövskog (91E0)	I	
Svämadellövskog (91F0)	I	
Djurarter		
Flodpärlmussla (1029)	II	B
Tjockskalig målarmussla (1032)	II, IV	B, N
Bredkantad dykare (1081)	II, IV	B, N
Bred paljettdykare (1082)	II, IV	B, N
Grön flodtrollslända (1037)	II, IV	B, N
Citronfläckig kärrtrollslända (1042)	II, IV	B, N
Havsnejonöga (1095)	II	B
Bäcknejonöga (1096)	II	B
Floenejonöga (1099)	II	B
Lax i sötvatten (1106)	II	B
Asp (1130)	II	B
Nissöga (1149)	II	B
Stensimpa (1163)	II	B
Större vattensalamander (1166)	II, IV	B, N
Klockgroda (1188)	II, IV	B, N
Dammfladdermus (1318)	II, IV	B, N
Utter (1355)	II, IV	B, N
Växtarter		
Hårklomossa (1383)	II	B
Mikroscapania (1394)	II	B
Flytsvalting (1831)	II, IV	B, N
Sjönajas (1833)	II, IV	B, N
Ävjepilört (1966)	II, IV	B, N
Späd bäckmossa (1985)	II	B
Fåglar		

Att fastställa miljökvalitetsnormer för ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper

Naturtyper	Bilaga (92/43/EEG)	Artskyddsförordningen
Smålom		B
Storlom		B
Svarthakedopping		B
Rördrom		B
Sångsvan		B
Fjällgås		B
Vitkindad gås		B
Alförrädare		B
Salskrake		B
Havsörn		B
Fiskgjuse		B
Skärfläcka		B
Brushane		B
Grönben		B
Smalnäbbad simsnäppa		B
Dvärgmå		B
Fisktärna		B
Silvertärna		B
Kungsfiskare		B

Vi arbetar för levande hav och vatten

Havs- och vattenmyndigheten, HaV, är en statlig miljömyndighet. Vi arbetar för att lösa viktiga miljöproblem och skapa en hållbar förvaltning av hav, sjöar och vattendrag.

Vi tar ansvar för att hav och sötvatten nyttjas men inte överutnyttjas. Vi utgår från ekosystemens och människans behov nu och i framtiden. Detta gör vi genom att samla kunskap, planera och fatta beslut om insatser för en bättre miljö. För att nå framgång samverkar och förankrar vi vårt arbete med alla berörda, nationellt såväl som internationellt.

**Havs
och Vatten
myndigheten**